

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Bakalářská práce

2013

Mgr. Michal Minařík

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Obraz etnických a národnostních menšin v českých masmédiích

Autor: Mgr. Michal Minařík

Vedoucí práce: Ing. Martin Musil

Studijní program: Sociální pedagogika, specializace Veřejná správa

Datum odevzdání: duben, 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „**Obraz etnických a národnostních menšin v českých masmédiích**“ jsem zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněné posudky školitele i záznam o průběhu výsledku obhajoby kvalifikační práce.

Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, dne 20. dubna 2013

.....

podpis

Abstrakt

Práce se zabývá obrazem etnických a národnostních menšin v českých masmédiích. Teoretická část vymezuje základní teoretické pojmy a stručně charakterizuje vybrané menšiny na našem území. Dále se věnuje problematice společného soužití, problematice stereotypů, postojů a předsudků. Závěr této části je věnován problematice masmédií, mediálního produktu a mediální reprezentaci menšin v kontextu zvoleného tématu.

Praktická část vychází z předpokladu, že současná česká média informují o menšinách převážně v souvislosti s negativním obsahem jako například kriminalita, nezaměstnanost apod. Výzkumná část je zaměřena na obsahovou analýzu článků denního tisku, které se týkají vybraných menšin.

Klíčová slova: národnostní a etnická menšina, romská menšina, vietnamská menšina, ukrajinská menšina, postoje, předsudky, stereotypy, stereotypizace, masmédiá, mediální produkt, mediální reprezentace.

Abstract

The work deals with an image of ethnic and national minorities in Czech mass media. The theoretical part defines the basic theoretical terms and briefly characterizes selected minorities in our country. It also attends to the issues of coexistence, problems of stereotypes, attitudes and prejudices. The end of this part is addressing the issues of media, media product and medial representation of minorities in the selected theme context.

The practical part is based on the assumption of current media presenting the minorities mostly in a connection with negative content, for example criminality, unemployment etc. The research part is aimed at the content analysis of daily newspaper articles, that relate to chosen minorities.

Key words: national and ethnic minority, Romany minority, Vietnamese minority, Ukrainian minority, attitudes, prejudices, stereotypes, stereotypification, mass media, media product, medial representation.

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Martinu Musilovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	5
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 ETNICKÉ A NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČR	7
1.1 Vymezení základních pojmů a jejich problematika.....	7
1.2 Pozice menšin ve většinové společnosti	9
1.3 Národnostní menšiny na území ČR	10
2 VYBRANÉ MENŠINY NA ÚZEMÍ ČR	12
2.1 Romská menšina na území ČR.....	12
2.1.1 Stručný nástin historie a příchod na území dnešní ČR.....	12
2.1.2 Soužití s majoritní společností.....	13
2.2 Ukrajinská menšina na území ČR.....	15
2.2.1 Historie Ukrajinců na našem území.....	15
2.2.2 Současná situace	16
2.3 Vietnamská menšina na území ČR.....	17
2.2.3 Historie Vietnamiců na našem území	17
2.2.3 Současná situace	18
3 POSTOJE, PŘEDSUDEKY A STEREOTYPY	20
3.1 Postoje.....	20
3.2 Předsudky.....	23
3.3 Stereotypy	24
4 MÉDIA A REPREZENTACE MENŠIN	25
4.1 Masmédia.....	25
4.1.1 Hlavní masmédia působící na našem území.....	26
4.2 Mediální produkty.....	27
4.3 Reprezentace v mediích.....	29

4.3.1 Zobrazení menšin v tištěných médiích	30
PRAKTICKÁ ČÁST	32
5 VÝZKUMNÁ ČÁST	32
5.1 Cíl výzkumu.....	33
5.2 Hypotézy výzkumu	33
5.3 Operacionalizace stanovených hypotéz	33
5.4 Charakteristika výzkumného vzorku	35
5.4.1 Stručná charakteristika vybraných médií.....	35
5.5 Výzkumná metoda	37
5.6 Průběh výzkumu	37
5.7 Vlastní výzkum	38
5.8 Shrnutí.....	44
ZÁVĚR	46
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	48
SEZNAM OBRÁZKŮ	54
SEZNAM TABULEK.....	54
SEZNAM GRAFŮ	54

ÚVOD

Dnešní společnost charakterizujeme jako společnost moderní. Moderní společnost přinesla spolu se změnou společenského uspořádání i rychlý dynamický rozvoj zejména moderních technologií, které nám usnadňují život. Na druhou stranu je moderní společnost velmi neosobní a to zejména v oblasti vzájemné komunikace. Komunikace je založena více na komunikaci skrze nějaké médium, než na přímé komunikaci tváří v tvář. Charakteristická je zejména masová komunikace skrze masová média. Média nás obklopují na každém kroku a z toho plyne i jejich velký vliv na naše smýšlení. Například mnoho z nás, aniž bychom si to uvědomovali, přebíráme informace z médií jako společensky platné bez další kritické úvahy či osobní zkušenosti. Mediálnímu sdělení častokrát věříme natolik, že ho považujeme za jasně daný fakt, podle kterého si následně utváříme i osobní postoj k dané věci. Obzvláště v případě, kdy se jedná o informace šířené „seriózními“ masmédií, ke kterým máme důvěru.

Další charakteristikou moderní společnosti je pluralita kultur. Tedy to, že každé společenské uspořádání je složeno z více odlišných kultur. Přičemž platí, že jedna z kultur bude mít vždy dominantnější postavení než ta druhá. Tato dominance se odráží i ve společensky uznávaných normách, hodnotách a tradicích. Odlišnost kultur a jejich vzájemné soužití v jedné společnosti může přinášet mnoho sociálně negativních problémů a konfliktů. Jak tedy souvisejí tyto dvě oblasti dohromady? Právě mediální sdělení týkající se příslušníků menšin často sehrávají důležitou roli ve smýšlení majoritní společnosti o těchto menšinách. Proto jsem se rozhodl tyto dvě oblasti propojit a přiblížit tuto problematiku v ucelené práci.

Cílem práce je zjistit, jak vybraná masmédiá informují o vybraných etnických a národnostních menšinách, které žijí na území České republiky. Praktická část vychází z předpokladu, že současná média informují o příslušnících menšin převážně v souvislosti s negativním obsahem jako je například nezaměstnanost, kriminální jednání, nízká vzdělanost, špatné sociálně-ekonomické podmínky atd. Výsledkem této mediální prezentace může být prohlubování negativních postojů a stereotypů ze strany většinové společnosti. Dále může docházet i ke generalizaci na celou skupinu. Negativní postoje pak

mohou nabývat podoby diskriminace, rasově podněcovaného jednání, odmítání, opovrhování či projevy xenofobie.

Práce se skládá z části teoretické a praktické. Teoretická část je zpracována tak, aby čtenáři poskytla základní teoretický rámec v kontextu zvoleného tématu. V praktické části se zaměřuji na obsahovou analýzu článků denního tisku, které se týkají vybraných menšin a to ve vybraném časovém období.

Při zpracování této práce jsem vycházel ze studia odborné literatury týkající se vybraného tématu. Dále jsem využíval i ostatní dostupné komunikační prostředky jako například internet. Zde se jednalo zejména o informace z ověřených oficiálních internetových portálů vybraných institucí. Metodika praktické části vychází ze studia knihy „Analýza obsahu mediálního sdělení“ od autora Winfrieda Schulze a kol. Pro samotnou obsahovou analýzu byly použity vybraná tištěná periodika z archivu Jihočeské vědecké knihovny. Celá práce byla upravena dle publikace „Metodická pomůcka ke zpracování závěrečných prací“ od autorů Tomáše Vebera a Petra Baumana.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ETNICKÉ A NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČR

V úvodní části této kapitoly se budu zabývat vymezením základních pojmů národnostní a etnická menšina. Přiblížím problematiku této terminologie a zejména se budu věnovat národnostním menšinám z pohledu našeho právního systému. Poté nastíním problematiku „negativního“ soužití mezi majoritní a minoritní společností plynoucí z dané „odlišnosti.“ Závěr kapitoly bude věnován etnickým a národnostním menšinám žijícím na našem území z pohledu statistik Českého statistického úřadu.

1.1 Vymezení základních pojmů a jejich problematika

Často se setkáváme s tím, že se tyto dva termíny používají současně, což někdy může být zavádějící. Například status národnostní menšiny dle českého práva, jak si později priblížíme, mají jen některé menšiny žijící na našem území. Například Vietnamská nebo Rumunská komunita tento status nemají.

Ale ať už mluvíme o etnické menšině či národnostní menšině, stále máme na mysli určitou skupinu obyvatel, která je svým počtem členů a svými charakteristikami v určité společnosti v menšině. Sociologický slovník definuje menšinu takto: *„Menšina je skupina s menším počtem členů než má v téže společnosti skupina většinová. V jiném pojetí je to skupina, která je ve společnosti znevýhodněna na základě připsaných znaků (barva pleti, národnost, náboženství), jen jsou považovány ze strany příslušníků většiny za méně hodnotné.“*¹ Nyní se podíváme blíže na ucelené pojmy etnická menšina a národnostní menšina.

¹ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: PORTÁL, 2007. str. 154.

Etnická menšina/skupina

Termín etnikum můžeme definovat takto: „*Etnikum je skupina jedinců, kteří se od jiných skupin odlišují svou etnicitou neboli souhrnem faktorů kulturních, rasových, teritoriálních a jazykových, dále pak svojí historií, sebepojetím a vědomím společného původu.*“²

Český profesor etnologie Leoš Šatava konstatuje, že dnešní odborná literatura začíná pojem národnostní menšina nahrazovat právě pojmem etnická skupina či etnikum. Tento pojem je dle Šatavy více neutrálnější a je obecnějším výrazem než samotný pojem menšina, který může v určitém kontextu obsahovat i negativní nádech.³ Tedy pokud mluvíme o menšinách, může samotné slovo menšina evokovat hned něco negativního, přestože například mluvíme o menšinách v pozitivním slova smyslu. Šatava rozděluje etnické menšiny do čtyř hlavních typů:

- malá etnika nedisponující vlastním státem – například Lužičtí Srbové;
- etnika státních národů žijící mimo mateřskou zemi v jiných státech – například Vietnamci žijící v České republice;
- etnická společenství u kterých chybí některé znaky klasicky vyvinutých národů, jako je území nebo standardizovaný jazyk – například Romové;
- ostatní specifické případy stojící mezi etnicitou a etnografickou skupinou, někdy sem patří i specifické náboženské či sociální skupiny.⁴

Takto lze chápat etnickou/národnostní menšinu jako každou skupinu obyvatel určité země, která v ní nepatří k majoritě.⁵ Jako je například menšina vietnamská, přestože z hlediska naší právní legislativy nemá v České republice status národnostní menšiny.

Národnostní menšina

Jak již bylo nastíněno, v českém právním řádu se výlučně používá termín národnostní menšina a to ve smyslu zákona č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin. Národnostní menšina je tímto zákonem vymezena takto: „*Národnostní menšina je*

² JANDOUREK, J. *Průvodce sociologií*. Praha: GRADA, 2008. str. 162.

³ Srov. ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin*. Praha: SLON, 2009. str. 33.

⁴ Srov. ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin*. Praha: SLON, 2009. str. 31-33.

⁵ Srov. PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova*. Praha: TRITON, 2006. str. 41.

*společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.*⁶ Dále tento zákon vymezuje i to, kdo je příslušníkem národnostní menšiny: *„Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.“*⁷

1.2 Pozice menšin ve většinové společnosti

Jsem si vědom toho, že tato oblast má více možných pohledů. Pro účel práce jsem zvolil nástin obecných faktů, které se vyskytují v rámci společného soužití v každé společnosti. Obecně se dá říci, že etnické či národnostní menšiny mají ve společnosti méně výhodné postavení, které s sebou nese i řadu negativních rizik, konfliktních jednání či špatnou komunikaci. Některé menšiny se od většinové populace odlišují převážně svojí barvou pleti, barvou vlasů a dalšími specifickými tělesnými znaky atd. Málokdo ví, že právě tyto vnější charakteristické znaky vznikly účelově jako adaptace na přírodní podmínky v zemi jejich původu. Pravděpodobně proto se v souvislosti s mnoha menšinami většinou nevědomky vybavuje archetyp „nečisté síly“, síly d'ábla. Vyšší kriminalita menšin jako obraz této síly tyto předsudky nevědomě posiluje. Aktivizací tohoto archetypu, který vzbuzuje silný strach, lze vysvětlit sílu etnických předsudků. Menšina však může být v mnoha případech od většiny fyzicky nerozeznání. V častých případech žijí členové menšin odděleně od většinové společnosti. S tím souvisí i horší společenský status ve většinové společnosti. Typické pro ně je, že žijí v okrajových částech měst a oblastech s nízkou profesní prestiží. Významnou překážkou je také nízká ochota příslušníků většinové společnosti uzavírat s těmito příslušníky sňatky. Příslušníci menšin mají zpravidla horší stupeň profesního vzdělání, horší bytové podmínky či zdravotní stav. V profesním životě mají nízké uplatnění, které s sebou přináší i nízké platové ohodnocení.

⁶ § 2., odstavec 1., Zákon č. 273/2001 Sb., *Zákon o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů.*

⁷ § 2., odstavec 2., Zákon č. 273/2001 Sb., *Zákon o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů.*

S tím souvisí nižší míra zaměstnanosti a ruku v ruce i vyšší míra výskytu drobné kriminality.⁸

Je jasné, že vytvořené negativní předsudky většinové společnosti udržují tyto skupiny v nerovnoprávném postavení. Příslušníci některých menšin jsou ve většinové společnosti vnímáni jako líní, špinaví, nenormální, nespolehliví, agresivní, nemorální či jako kriminálníci spjatí s nelegální činností.

Mnohé předsudky jsou vztahovány i na menšiny, jež mají ve většinové společnosti pozitivní postavení jako například skupiny Japonců žijící v USA. Ti svým jednáním, silnou vazbou na kulturu a rodinu patří mezi vzorné občany, kteří se kriminálních činů dopouštějí mnohem méně, než takzvaně „bílá většina“. Zdá se tedy, že pro vznik nějakého předsudku vůči dané menšině je klíčovým faktem kulturní a tělesná odlišnost jejich příslušníků, nezávisle na tom, jak se v dané společnosti chovají.⁹

V některých zemích mají příslušníci menšin vysokou míru solidarity. Organizovaně prosazují svoje práva a nároky na svoji rovnoprávnost jako například černoši v USA. Jinde menšiny společně nespolečně spolupracují a jejich vzájemné vztahy se rozpadají. V některých vyspělých státech se od sedmdesátých let snaží prosadit opatření, jež tyto menšiny zvýhodňuje například při přijímání do zaměstnání či škol. Za novou nadějnou strategií je považována podpora menšinové kultury pomocí multikulturní výchovy.¹⁰

1.3 Národnostní menšiny na území ČR

Status národnostní menšiny na území České republiky má v dnešní době 12 státem uznávaných menšin. Jedná se o menšinu bulharskou, chorvatskou, maďarskou, německou, polskou, romskou, rusínskou, ruskou, řeckou, slovenskou, srbskou a ukrajinskou. Každá uznaná menšina má své zástupce v poradním orgánu Rady pro národnostní menšiny.

Na území České republiky existují také etnické a národnostní menšiny, které tento status postrádají, jedná se například o vietnamskou menšinu. V současné době právě tato menšina

⁸ Srov. MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha: PORTÁL, 2003. str. 132.

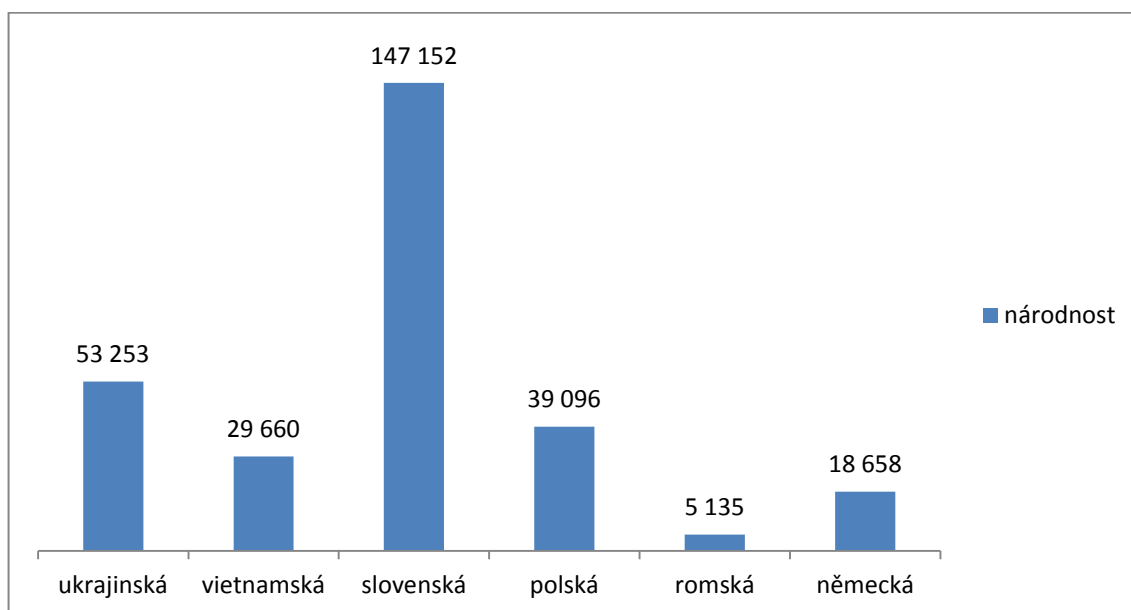
⁹ Srov. MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha: PORTÁL, 2003. str. 132.

¹⁰ Srov. MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha: PORTÁL, 2003. str. 134.

žádá opětovně vládu ČR o uznání statusu národnostní menšiny.¹¹ I přestože se jedná o jednu z nejpočetnějších menšin na našem území doposud jako národnostní menšina ve smyslu zákona č. 273/2001 Sb. nebyla uznána.

Následující graf č.1 ukazuje nejvíce zastoupené národnostní menšiny v ČR z celkového počtu 10 436 560 obyvatel, ke dni 26. 3. 2012. Data vycházejí z dostupných statistik Českého statistického úřadu z posledního sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011.¹²

Graf č. 1 - Obyvatelé přihlášení k dané národnostní menšině.

Zdroj: Český statistický úřad, Cizinci v ČR 2012

Může se zdát, jak je z grafu č. 1 patrné, že nejméně početnou menšinou je menšina romská. Zde však musíme vycházet z kvalifikovaných odhadů, které uvádějí 200 - 300 tisíc občanů této národnosti.¹³ To znamená, že naopak právě romská menšina je nejpočetnější národnostní menšinou u nás. Až poté je následovaná menšinou slovenskou, ukrajinskou, polskou a vietnamskou. Co vede občany romské menšiny k tomu, že se ke své identitě nehlásí, může být otázkou diskuse.

¹¹ ČTK, *Chceme být národnostní menšinou žádají Vietnamci vládu*. Aktuálně.cz [online]. 2012, poslední aktualizace 15. 11. 2012 [cit. 2012-22-12].

Dostupné na WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/zivot-v-cesku/clanek.phtml?id=763438>>.

¹² Srov. ČSÚ. *Cizinci v České republice 2012*. [online]. Praha: ČSÚ, 2012. [cit. 2013-05-01].

Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/1414-12-r_2012-0900>.

¹³ Vláda ČR, *Romská národnostní menšina*. Vláda České republiky [online]., poslední aktualizace 6. 4. 2006 [cit. 2012-18-10].

Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/romska-narodnostni-mensina-16149/>>.

2 VYBRANÉ MENŠINY NA ÚZEMÍ ČR

V této kapitole stručně navážu obecnou charakteristikou vybraných etnických a národnostních menšin na našem území. Výběr menšin pro tuto kapitolu odráží jedno z kritérií na výzkumný vzorek v praktické části práce. Pro výběr jsem zvolil dle mého názoru nejvíce diskutované menšiny na našem území. Jedná se o menšinu romskou, ukrajinskou a vietnamskou. Jelikož cílem práce není detailní popsání těchto menšin, budou se následující řádky týkat zejména stručného nástinu historie a současné situace v České republice.

2.1 Romská menšina na území ČR

Romové, jako každá národnostní menšina, mají svou historii, kulturu, specifické rysy i problémy. Je patrné, že se dá o romské menšině napsat velmi mnoho. Dějiny romského etnika jsou dějinami exodu a velkého pronásledování. Dále to jsou dějiny násilné asimilace jako byla ta v období komunismu. V té době se vláda snažila o násilnou asimilaci Romů na našem území a tím romské kultuře vzala podstatnou část její identity. Přestože tato negativní zkušenost, která je stále zakotvená ve vnitřní identitě Romů, může ovlivňovat způsob jejich myšlení i chování v dnešní době, má již svá další specifika. Mimo jiné i určitou neschopnost reagovat na aktuální životní situaci.

2.1.1 Stručný nástin historie a příchod na území dnešní ČR

Předkové dnešních Romů pochází z indického kontinentu. Dříve se však tvrdilo, že Romové pocházejí z Egypta, ale toto tvrzení je již dnes přežitě. Badatelé se ovšem dodnes neshodují na přesném určení místa v Indii, odkud předkové dnešních Romů vyšli na svá putování směrem na západ Evropy.¹⁴ Počátky putování do Evropy se datují někde okolo 10. století. Následné kočování a postupné usídlování po celé Evropě trvalo mnoho staletí. Někteří Romové se dodnes neusadili a stále žijí kočovným způsobem života. V Evropě byli Romové zpočátku vítáni zejména pro své dovednosti, ale později však začalo jejich temné období pronásledování a vyhánění. Vyvrcholením tohoto pronásledování v dějinách Romů byla vyhlazovací politika třetí říše v období druhé světové války. Od jara roku 1943 do

¹⁴ Srov. HORVÁTOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: LIDOVÉ NOVINY, 2002. str. 5.

července roku 1944 byla deportována naprostá většina Romů z protektorátu. Deportováni byli všichni Romové, i ti, kteří žili spořádaným životem a nečinili společnosti žádné problémy. V komplexu osvětimských táborů našlo smrt téměř dvacet tisíc Romů z celé Evropy.¹⁵

Většina Romské populace žijící dnes v České republice přišla ze Slovenska ve třech vlnách. **První vlna** přistěhovalců přišla na naše území na základě vlastní volby po skončení druhé světové války. **Druhá vlna** přistěhovalců přišla v padesátých a šedesátých letech 20. století. Důvodem byly státem organizované náborové akce na stavby a do těžkého průmyslu. Náborové akce probíhaly po celém Slovensku v romských osadách. Náboráři měli zájem o mladé a statné muže. Předpokládalo se, že si tito Romové v Čechách vydělají peníze a poté se opět vrátí zpět. Přistěhovalci z této vlny se však zpravidla už nevrátili, naopak si s sebou přivezli nevěsty a založili zde rodiny. **Třetí vlna** se dostala do Čech po roce 1965 jako výsledek uplatňování usnesení vlády č. 502 z října roku 1965 o likvidaci cikánských osad. Tato vlna se stěhovala pod velkým nátlakem. Z tohoto kulturního šoku, který prodělali z radikální změny prostředí, bydlení, práce i trávení svého volného času, se mnozí ještě nevzpamatovali.¹⁶ Doba komunismu se dá celkově charakterizovat jako období pokusu násilné asimilace.

Pád komunistického režimu přinesl novou naději nejen našemu národu. Získaná svoboda byla chápána jako šance na obnovení demokracie západního typu. Listopad 1989 byl v životě Romů velkým zlomem. Přinesl jim svobodu užívat svůj rodný jazyk, pěstovat svou kulturu, zakládat vlastní organizace nebo rozvíjet mezinárodní kontakty. Čas však ukázal, že Romové nedokázali nové šance a možnosti správně a dostatečně využít. Romové vnímají dnešní dobu jako velmi zlou a svou situaci jako nebezpečnou.¹⁷

2.1.2 Soužití s majoritní společností

Koncem roku 2012 proběhl průzkum agentury STEM, který se týkal vztahu majority k dnešním Romům. Na otázky odpovídalo 1 062 náhodně vybraných respondentů. Závěry tohoto výzkumu jsou, cituji: „*Většina české veřejnosti dává najevo negativní vztah*

¹⁵ Srov. HORVÁTOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: LIDOVÉ NOVINY, 2002. str. 45-47.

¹⁶ Srov. ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: PORTÁL, 2001. str. 120-121.

¹⁷ Srov. ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme-jde o to jak*. Praha: PORTÁL, 1998. str. 28-30.

k Romům (71 %). V otázce vlastních obav z Romů je veřejnost rozdělena do dvou naprosto vyrovnaných táborů (43 % se Romů bojí, 44 % nebojí). Necelá pětina občanů (16 %) vyjadřuje sympatie ke hnutím či lidem vystupujícím proti romské menšině silou. Naopak dvoutřetinová většina deklaruje odmítavý postoj. Zastoupení tohoto názoru od loňského roku výrazně posílilo.¹⁸

Romská menšina má v soužití s majoritou mnoho problémů. Je jim vytýkána velká hlučnost, špatné sousedské vztahy, nevzdělanost, špatná morálka, nezaměstnanost, agresivita, kriminalita a další.

Naopak Romové Čechům vytýkají jejich citový chlad, rasistické chování, xenofobii či vypočítavost. V obou skupinách jsou jedinci, kteří mají sklony ke generalizaci, jak se chová jeden, chovají se i ostatní. I přes mnohé pozitivní kroky jak ze strany většinové společnosti, tak ze strany romské menšiny dochází k řadě negativních jevů. Svoboda slova umožnila propagovat i xenofobní a rasistické názory. Tržní hospodářství postupně vytlačilo z trhu řadu nezaměstnaných, mezi které patřili i méně kvalifikovaní Romové. Romské obyvatelstvo se díky trhu s byty ocitlo v chudých částech na okrajích měst. Dlouhodobá nezaměstnanost mnoha romských rodin a jejich závislost na sociálních dávkách utvrzují předsudky většinové společnosti, že Romové jsou líní a nechtějí pracovat. Romům škodí ve velké míře i samotná média, která upřednostňují senzace týkající se jich samotných.¹⁹ Na podporu pozitivního smýšlení vychází spousta objektivních knih a časopisů s informacemi o Romech. Česká televize zařazuje i programy pro Romy, jako je například pořad Romský svět.

¹⁸ STEM, *Vztah veřejnosti k Romům*. STEM [online]., vydáno 21. 11. 2012 [cit. 2012-19-12]. Dostupné na WWW: <<http://www.stem.cz/clanek/2613>>.

¹⁹ Srov. ŠÍŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: PORTÁL, 2001. str. 123-134.

2.2 Ukrajinská menšina na území ČR

Ukrajinská menšina patří mezi nejpočetnější menšiny na našem území. Dle posledního sčítání lidu, domů a bytů 2011 se k této národnosti hlásilo 53 253. Tento trend je patrný již řadu let. Hlavními místy usídlení jsou zejména Praha, Karlovy Vary, Děčín, Brno, Přerov a Ostrava.

2.2.1 Historie Ukrajinců na našem území

Náznaky přítomnosti Ukrajinců na našem území můžeme spatřovat v 16. a 17. století. V této době do Čech a na Moravu putovali zejména mladí jedinci či celé skupiny. Jednalo se zejména o studenty, kteří si chtěli doplnit vzdělání na tehdejších vysokých školách v Praze a Olomouci. Na konci 18. století byla část západoukrajinského území (východní Halič a severní Bukovina) připojena k habsburskému území. Výsledkem této události byly nově vzniklé mezinárodní vazby mezi částí Ukrajiny a českými zeměmi, což vedlo k větší migraci obyvatel v obou směrech. Haličtí Ukrajinci v 19. století přicházeli do českých zemí ve větším počtu. Hlavní skupinou ukrajinské společnosti, kromě vojáků vykonávající u nás vojenskou službu, byli sezónní dělníci. Práci nacházeli zejména na zemědělských statcích a v uhelných dolech.

V období první světové války v letech 1914 až 1918 se počet Ukrajinců na našem území zvýšil, protože Ukrajinci museli bojovat na obou východních frontách. Do Čech se tak dostávali jak civilní uprchlíci, tak i ukrajinští zajatci bojující za ruskou armádu. Po první světové válce naše země zaznamenala první velkou emigrační vlnu ze všech koutů tehdejší Ukrajiny. Československý stát měl pro tyto emigranty pochopení a poskytoval jim rozsáhlou finanční podporu. Část těchto emigrantů získala postupně československé občanství.

Začátkem druhé světové války se situace pro české Ukrajince zhoršila. Nástup nacismu znamenal nucené ukončení většiny emigrantských spolků a škol na našem území. I za této nepříznivé situace přicházejí v tomto temném období další skupiny ukrajinských emigrantů. Tyto skupiny tvořili zejména političtí uprchlíci, kteří nehdli žít v podmínkách tehdejšího stalinistického režimu.

Ani po květnu 1945 se situace nezměnila. Zanikají zbylé ukrajinské školy a spolky, které na našem území ještě přetrvali. Po únorovém převratu v roce 1948 bylo českým Ukrajincům upřeno právo na vlastní národnostní spolek. Tento negativní přístup československého státu vůči českým Ukrajincům i přes některé pokusy přetrval až do roku 1989. Díky událostem roku 1989 se otevírá pro české Ukrajince nový prostor pro vlastní iniciativu.²⁰

2.2.2 Současná situace

Ukrajinskou menšinu na našem území můžeme charakterizovat jako dvě odlišné skupiny. První skupinu tvoří Ukrajinci vybaveni českým občanstvím. Tito občané patří mezi takzvané starousedlíky, kteří v Čechách žijí po desítky let. Vlivem absence ukrajinského školství se tato skupina dokázala více či méně asimilovat. Druhou skupinu tvoří Ukrajinci, kteří k nám přišli po roce 1989 a to zejména za prací. Ti až na některé výjimky české občanství nemají a také mnozí o něj ani neusilují, protože u nás zůstat nechtějí. Tato skupina není nijak organizovaná. Jsou to převážně osoby využívající institut povolení k pobytu na našem území. Účelem těchto pobytů je zejména zaměstnání a zlepšení finanční situace. Čeští občané si Ukrajince spojují zejména s prací v oblasti stavebnictví, potravinářství či zemědělství.²¹ S touto oblastí také úzce souvisí problematika nelegálního zaměstnávání cizinců. V České republice se Ukrajinci řadí mezi nejpočetnější skupiny osob, které u nás pracují bez povolení, tedy nelegálně.²²

Následující graf č. 2 znázorňuje počet Ukrajinců s povolením k pobytu na našem území. Jde o celkový počet povolení k trvalému nebo krátkodobému pobytu. Data vycházejí z dostupných statistik cizinecké policie ČR v období 2007-2010.²³

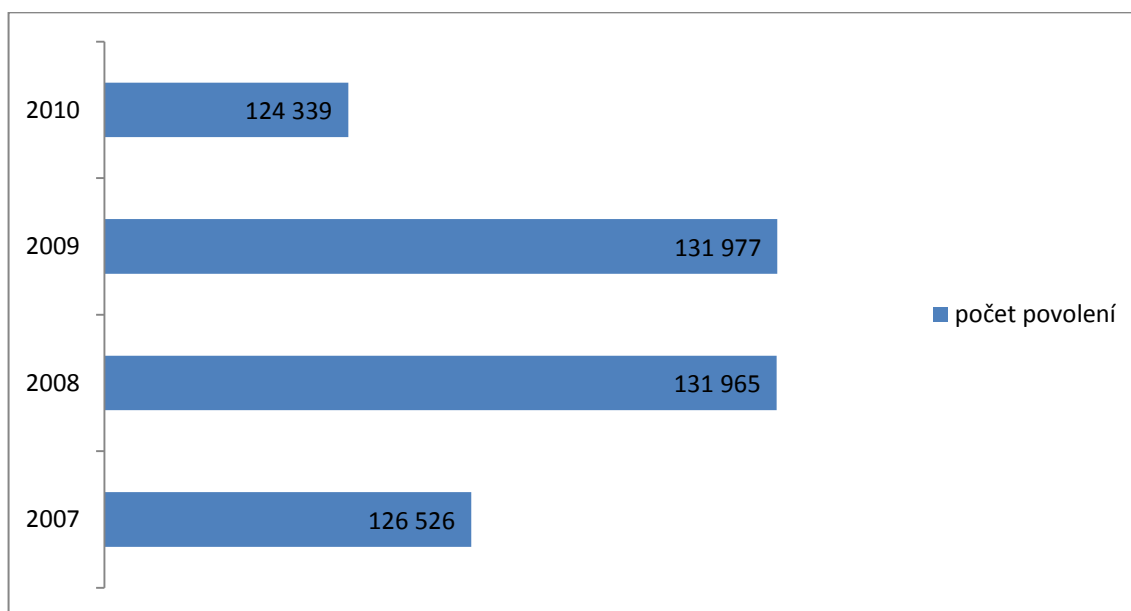
²⁰ Srov. ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: PORTÁL, 2001. str. 81-85.

²¹ Srov. ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: PORTÁL, 2001. str. 85-87.

²² Srov. MPVS, *Bez povolení pracuje v ČR nejvíce Slováků a Ukrajinců*. MPVS [online]., poslední aktualizace 23. 7. 2012 [cit. 2012-16-11]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/5592>>.

²³ Srov. POLICIE ČR, *Počty cizinců s povoleným pobytem na území ČR*. Policie ČR [online]., [cit. 2013-05-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/statistiky-885151.aspx>>.

Graf č. 2 - Počet Ukrajinců s povolením k pobytu na území ČR.

Zdroj: Cizinecká policie ČR, 2012

2.3 Vietnamská menšina na území ČR

Vietnamská menšina je další nejpočetnější menšinou na našem území. V současné době, jak jsem se již zmínil výše, postrádá status národnostní menšiny na území ČR. I přestože někteří žijí v naší zemi i desítky let, zakládají zde rodiny, pracují, vietnamští studenti dosahují dobrých výsledků, není jejich pozice ve většinové společnosti stále ideální.

2.2.3 Historie Vietnamců na našem území

Migrace vietnamských obyvatel na naše území probíhala v několika migračních vlnách, které mají počátek v padesátých letech 20. století. V tomto období po mezistátní dohodě přišlo několik migračních skupin. Jednalo se převážně o jednotlivce a děti postižené válkou. Mnozí z těchto mladých Vietnamců zde zůstali i na další studia. Jiní z nich si tu založili svoje rodiny a naši zemi si tak zvolili jako svůj nový domov. V rámci mezistátních dohod proudili na naše území další převážně malé skupinky vietnamských studentů, kteří se u nás vzdělávali především v oblasti strojírenství. Koncem sedmdesátých let 20. století tak tvořili vietnamskou populaci zejména studenti, stážisti, učňové a skupiny dělníků. V období osmdesátých let 20. století byly postupně uzavírány další mezinárodní dohody

o vzájemné spolupráci. Na základě těchto dohod byl umožněn příjezd dalšího velkého počtu vietnamských dělníků, učňů a stážistů na naše území. Tato migrace byla více organizovaná a probíhala za určitých podmínek. Například vietnamští učňové a dělníci museli po příjezdu projít nejprve intenzivní jazykovou přípravou ve společných střediscích a následně i v podnicích, kde se měli učit či pracovat. Vietnamci museli dodržovat nastavené zákazy a podmínky povoleného pobytu. Za porušení stanovených pravidel jim hrozilo vyhoštění zpět do Vietnamu.

V devadesátých letech 20. století, po pádu komunistického režimu, doplnily stávající populaci vietnamské menšiny další migrační proudy. Ty zahrnovaly zejména vietnamské občany:

- z Vietnamu na základě možnosti scelování rodin;
- z Německa, kdy Německo ukončilo pracovní smlouvy a pracovní pobyty z doby NDR;
- z jiných zemí: především ze Slovenska, z Polska a Maďarska;
- nelegální cestou z Vietnamu přes Rusko a Maďarsko. V Budapešti byl většinou několikátýdenní pobyt jako příprava na překonání slovensko-maďarských a česko-slovenských hranic prostřednictvím kamionů.²⁴

2.2.3 Současná situace

Vietnamští občané přicházejí převážně již z jiných důvodů, než tomu bylo dříve. Bez ohledu na své vzdělání se u nás začínají živit obchodní činností s vidinou lepšího finančního zisku, než měli v zemi svého původu. Neemigrují tedy z důvodu touhy po jiném kulturním prostředí či poznávání něčeho nového, ale zejména pro materiální zabezpečení. Smyslem jejich ekonomických aktivit je uživení rodiny, zabezpečení potomků a postarání se o rodiče, kteří jsou ve Vietnamu. Je také potřeba upozornit na rozdílnost vietnamské kultury. Nejvýraznějším rysem vietnamské komunity je její uzavřenost. Důvodem této uzavřenosti jsou zejména jazykové nedostatky, které pramení z nedostatečné jazykové přípravy. Tato oddělenost života Vietnamců a Čechů vedla i k mnoha pověrám a předsudkům vůči této menšině. Češi se často obávali vietnamských

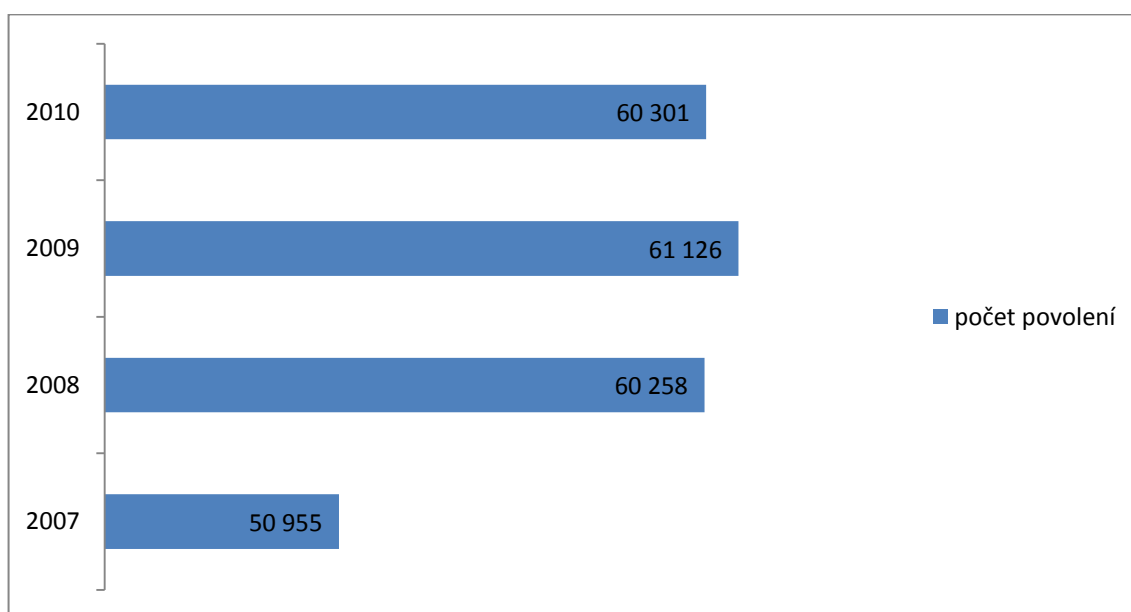
²⁴ Srov. BROUČEK, S. *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*. [online]. Praha: MVČR, 2005. [cit. 2012-10-01].

Dostupné na WWW: <<http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=107>>., str. 10 – 21.

emigrantů z toho důvodu, že jsou například zdrojem různých chorob.²⁵ Česká společnost si Vietnamce spojuje především v kontextu s jejich obchodní činností. Ta především zahrnuje velkoobchody a tržnice s oblečením známé především z pohraničních oblastí a dalších měst. S tím také souvisí problematika prodeje padělků. Například koncem roku 2012 zajistili jihočeští celníci padělky za téměř 9 milionů.²⁶ Dalším nově se vyskytujícím fenoménem u této menšiny, začíná být oblast výroby a distribuce drog, zejména marihuany. V roce 2012 obvinila Národní protidrogová centrála 11 Vietnamců, kteří na naše území dováželi technologie potřebné k pěstování konopí. Policisté odhalili a následně zlikvidovali šest pěstíren.²⁷

Následující graf č. 3 znázorňuje počet Vietnamců s povolením k pobytu na našem území. Jde o celkový počet povolení k trvalému nebo krátkodobému pobytu. Data vycházejí z dostupných statistik cizinecké policie ČR v období 2007-2010.²⁸

Graf č. 3 - Počet Vietnamců s povolením k pobytu na území ČR.

Zdroj: Cizinecká policie ČR, 2012

²⁵ Srov. ŠÍŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: PORTÁL, 2001. str. 104-105.

²⁶ Srov. CELNÍ SPRÁVA ČR, *Jihočeští celníci zajistili padělky za téměř 9 milionů*. [online]., [cit. 2013-19-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.celnisprava.cz/cz/crceskebudejovice/tiskove-zpravy/2012/Stranky/jihocesti-celnici-zajistili-padelky-za-temer-9-milionu.aspx>>.

²⁷ Srov. TOPINKOVÁ, M. *Kila marihuany, auta i zbraně. Policisté odhalili vietnamské pěstírny*. *iDNES.cz* [online]., vydáno 1. 10. 2012 [cit. 2013-10-01]. Dostupné na WWW: <http://zpravy.idnes.cz/technologie-k-pestovani-konopi-d30-/krimi.aspx?c=A121001_093432_krimi_maq>.

²⁸ Srov. POLICIE ČR, *Počty cizinců s povoleným pobytem na území ČR*. *Policie ČR* [online]., [cit. 2013-07-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/statistiky-885151.aspx>>.

3 POSTOJE, PŘEDSUDBKY A STEREOTYPY

V předchozí kapitole jsem několikrát použil slovní spojení termínů **postoj** většinové společnosti vůči menšinám, **předsudky** většinové společnosti vůči menšinám, tvoření a prohlubování negativních **stereotypů** týkající se menšin atd. I v poslední kapitole této teoretické části, která se bude týkat problematiky samotných médií v kontextu tohoto tématu, se budeme s těmito termíny setkávat. Proto se právě teď budu zabývat touto terminologií, kterou je nutné alespoň z části přiblížit.

3.1 Postoje

Postoje patří mezi významné charakteristiky lidské osobnosti. Často umožňují předvídat chování, jednání a prožívání jedince v určitých situacích.²⁹

Postoj je tendence nebo predispozice individua k oceňování určitého objektu určitým způsobem. Oceňování je chápáno jako připisování určitých vlastností, které mohou být umístěny v kontinuu žádoucí - nežádoucí či dobrý - špatný. V tomto smyslu můžeme postoje chápat jako produkty našeho subjektivního hodnocení určitého objektu. Takové hodnocení se slovně vyjadřuje jako **mínění**, pevně zafixované hodnocení jako **přesvědčení**.³⁰ Za takto subjektivně hodnocený objekt můžeme považovat například věc, událost, informace, sociální skutečnost, životní situaci, osoby, odlišnou kulturu či celé etnikum atd.

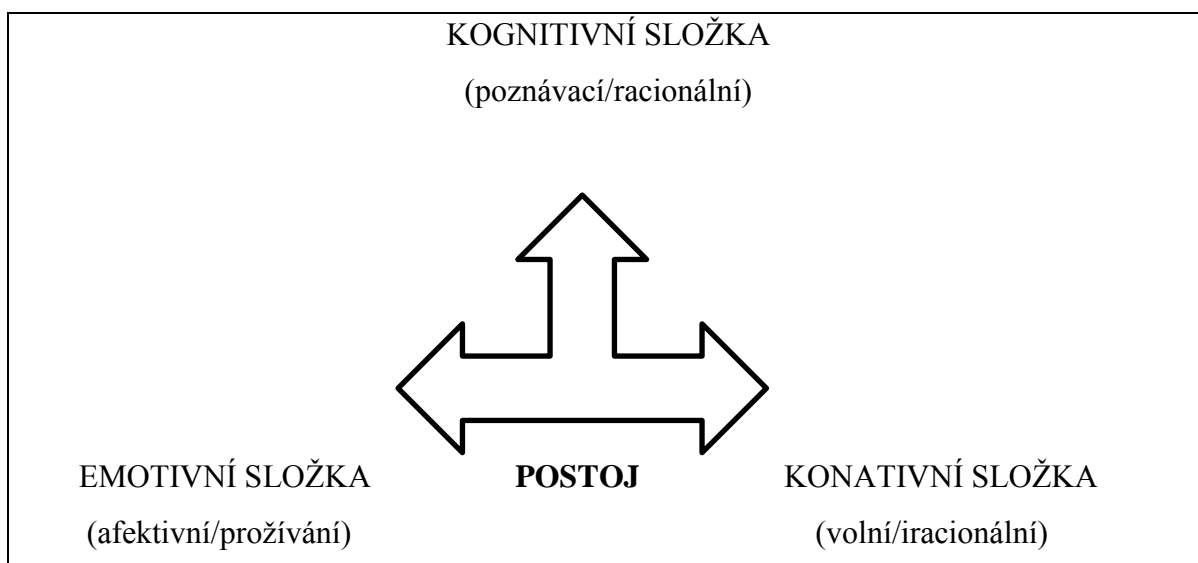
Postoje se získávají a utvářejí v průběhu celého života. Na utváření postojů se podílí mnoho činitelů. Důležitou roli hraje zejména vzdělávání, životní zkušenosti či ostatní širší sociální vlivy a prostředí. Mezi tyto vlivy můžeme řadit například učení v rámci socializace, vliv autorit, sociální interakce mezi členy určité skupiny, veřejné mínění či vliv masmédií.³¹ Můžeme tak říci, že postoj je produktem našeho sociálního učení v rámci celé společnosti. Postoje se skládají ze tří složek, jak znázorňuje následující obrázek č. 1.

²⁹ Srov. KELNAROVÁ, J. MATĚJKOVÁ, E. *Psychologie pro studenty zdravotních oborů*. Praha: GRADA, 2010. str. 49.

³⁰ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: ACADEMIA, 2009. str. 240-241.

³¹ Srov. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: PORTÁL, 2000. str. 442.

Obrázek č. 1. - Grafické znázornění struktury postoje.

Zdroj: Vlastní schéma

Postoje jsou tedy tvořeny složkou kognitivní, emotivní a konativní. Kognitivní neboli poznávací složka postoje zahrnuje všechny naše dostupné informace, zkušenosti a poznatky, které o objektu máme. Emotivní neboli afektivní složka zahrnuje emoce, které prožíváme k danému objektu, jako například hněv či sympatie. Konativní neboli volní složka vyjadřuje zejména snahu se určitým způsobem k objektu chovat.³² Tedy připravenost jedince zareagovat či nějak jednat ve vztahu subjekt-objekt.

Pro postoj je také charakteristická jeho dynamika, která se podle Řezáče projevuje zejména v:

- proměnlivosti poměru zmíněných složek postoje, vyváženost a síla těchto složek vede buď ke konzistenci nebo nekonzistenci postoje, konzistentní postoj je tvořen všemi složkami ve stejném poměru;
- stabilitě postoje, přičemž stabilní postoj bývá trvalý a v určitých případech i neměnný;
- intenzitě postoje, takzvaně síle postoje, která se může projevovat zaujatostí;
- hloubce postoje, tedy do jaké míry jsou jednotlivé složky osobnosti ovlivněny;

³² Srov. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: ACADEMIA, 2009. str. 247.

- polaritě postoje, to znamená, že náš postoj může vyjádřit na škále dvou polarit **pozitivní** - neutrální - **negativní**.³³

Mnozí autoři se zabývají problematikou změny postojů. Tedy tím, do jaké míry se dají stávající postoje u jedince měnit či ovlivnit. V sociální psychologii se zkoumání změn postojů zaměřuje především na vliv komunikace a vliv informací v rámci sociálních interakcí. Takovéto snažení o změnu postoje u jedince můžeme nazvat jako přesvědčování. Každý den jsme obklopeni informacemi, které na nás mají určitý vliv. Tyto informace reflektujeme a zaujímáme k nim osobní hodnotící stanoviska - postoje. Může jít například o reklamní či politické kampaně, informace ze zpravodajství atd.

Jak bylo již zmíněno, postoje jsou zejména produkty učení. A takto vytvořené produkty se mohou za určitých podmínek i měnit a přetvářet. Avšak konzistentní postoje, ať už se jedná o negativní či pozitivní, jsou více stabilizované a v běžném životě se spíše již nemění. Pokud u nich ke změně dojde, tak jen pod vlivem nějaké zásadní emoční zkušenosti či životní situace. Hůře se také mění extrémní postoje ve svůj protiklad. U těchto postojů jde spíše o změnu intenzity. Síla postoje tak může zeslabit či zesílit. To může nastat jak u negativních tak i pozitivních postojů. Postoje tak mohou zjednodušeně měnit hlavně informace a životní zkušenosti.

Změny postojů můžeme rozlišit na:

- sourodé změny, které se týkají zesilování pozitivních a negativních postojů;
- nesourodé změny, kdy se určitá míra pozitivního postoje mění v určitou míru negativního postoje a naopak;

Na základě empirických poznatků byly určeny faktory týkající se informací, které mohou přispět ke změně postoje. Jedná se o:

- důvěryhodnost a atraktivitu zdroje informace;
- moc zdroje dané informace;
- strukturu, styl a obsah této informace.³⁴

³³ Srov. ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: PAIDO, 1998. str. 31.

³⁴ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: ACADEMIA, 2009. str. 267-269.

3.2 Předsudky

Předsudky jsou předpojaté postoje, ve kterých převládá zejména složka konativní. Jde tedy o iracionální jednání zejména vůči jednotlivcům či skupinám. Jde o postoj, který nevychází z osobního poznání, zkušenosti či konkrétní situace. „*Předsudek ignoruje objektivní kritéria. Bývá zaměřen proti někomu či něčemu bez přesvědčivých argumentů.*“³⁵

Běžně se vyskytují zejména předsudky vůči příslušníkům etnických a národnostních menšin. Ty se ve většině případů generalizují na celé etnikum, například jako výroky některých Čechů „...Romové nechtějí pracovat...“ atd. Zde je potřeba podotknout, že tyto etnické či rasové předsudky se vyskytují u všech etnických skupin a národů navzájem.³⁶

Podle G. W. Allporta jsou etnické předsudky antipatie založené na chybných a nepružných generalizacích. V mnoha předsudcích jde tedy o chybné generalizace neboli zobecňování, které se předávají z generace na generaci. Podstata negativních předsudků spočívá zejména dle G. W. Allporta v neoprávněné generalizaci jednotlivých případů. Předsudek je tedy falešná generalizace, která je dále šířena a ostatními přijímána bez osobní zkušenosti či poznání. Předsudky zásadně komplikují sociální interakci a zejména komunikaci.³⁷ Ve společnosti se tak můžeme setkat s projevy diskriminace, zaujatosti, rasismu, obviňováním, agresí, či xenofobií.

Jak je patrné, tak mnohé předsudky jsou sdíleny velkým okruhem lidí, kteří si však neuvědomují, že se jedná jen o generalizované informace. Tím vznikají ve společnosti falešné představy a stereotypy, které mohou ovlivňovat vzájemné soužití etnik v naší společnosti.³⁸

³⁵ KELNAROVÁ, J., MATĚJKOVÁ, E. *Psychologie pro studenty zdravotních oborů*. Praha: GRADA, 2010. str. 49.

³⁶ Srov. PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova*. Praha: TRITON, 2006. str. 87-89.

³⁷ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: ACADEMIA, 2009. str. 278-279.

³⁸ Srov. ŠÍŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: PORTÁL, 2001. str. 15.

3.3 Stereotypy

Stereotypy se v sociální psychologii definují jako „skupinou sdílené implicitní teorie osobnosti o této nebo jiné skupině“³⁹, které se týkají malých i velkých skupin. Někdy jsou stereotypy zaměňovány za předsudky. Podle Nakonečného jsou stereotypy druhem předsudků, které vytváří určitý obraz o určité sociální kategorii (například v českém prostředí „nepřizpůsobivý Rom“) protože tento vytvořený obraz není založen na vlastních zkušenostech, ale je přebírán již jako hotový.

Stereotypy tedy tvoří souhrn úsudků o osobních rysech nebo tělesných charakteristikách celých skupin lidí. Používání stereotypů nám umožňuje rychlé zpracování a uložení percepčně získaných informací, a to i za cenu jejich možného zkreslení.⁴⁰

V mediální teorii se můžeme se stereotypy setkat v rámci problematiky reprezentace určitých skupin. Tedy toho, jak média znázorňují určité skupiny či aktéry například ve zpravodajství. Tuto problematiku rozvedeme blíže v poslední kapitole. Podle Jiráka a Köpplové jsou stereotypy definovány jako: „sociální klasifikace určitých skupin a jejich reprezentace pomocí zjednodušujících, neověřitelných, zobecňujících znaků, jež výslovně či přímo představují soubor hodnot, soudů a předpokladů týkající se chování takových skupin, jejich vlastností, minulosti a vývoje.“⁴¹ Stereotypizací se pak rozumí, určitý poznávací proces určený k třídění událostí, předmětů, jevů a zkušeností a jejich následné zařazování do zobecňujících kategorií.⁴² Stereotypy jsou tedy nedílnou součástí naší sociální reality. Slouží nám jako nástroj pro orientaci v našem životě. Díky stereotypům není potřeba řešit každou vzniklou situaci jako novou. Avšak právě v této jednoduchosti, která plyne z povahy stereotypů, může být i zdroj nebezpečí. Protože stereotypy mohou obsahovat i rasové, etnické nebo jiné negativní předsudky, které mohou vyvolávat nevraživost, pohrdání či odpor vedoucí k sociálnímu vyloučení určitých osob či celých skupin.⁴³ A jako takové mohou být pro dnešní společnost i nežádoucí.

³⁹ NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: ACADEMIA, 2009. str. 160.

⁴⁰ Srov. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: PORTÁL, 2000. str. 564.

⁴¹ JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Masová média*. Praha: PORTÁL, 2009. str. 299-300.

⁴² Srov. JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Masová média*. Praha: PORTÁL, 2009. str. 299-300.

⁴³ Srov. NOVOTNÁ, E., NOVÝ, J., MUSIL, M. *Management public relations*. Praha: OECONOMIA, 2011. str. 126.

4 MÉDIA A REPREZENTACE MENŠIN

Poslední kapitola se bude týkat nástinu problematiky samotných medií. V úvodní části vymezím pojem masmédia, dále jak se dělí a jaká média působí v rámci České republiky. Poté přiblížím problematiku reprezentace menšin v médiích, která souvisí s tématem této práce.

4.1 Masmédia

Pojem média rozhodně patří mezi nejpoužívanější pojmy dnešní doby. Slovo médium pochází z latiny a v českém jazyce znamená **prostředek**. Tedy určitý zprostředkující činitel k šíření určitého sdělení. Média nám tak dávají prostor k tomu, pokud chceme šířit nějakou informaci dále. S tímto pojmem pracuje řada vědeckých disciplín. V psychologii může jít například o výzkum vlivu médií na psychiku člověka nebo v sociologii o výzkum proměny postojů vlivem médií. Můžeme se tak setkat s nejrůznějšími slovními spojeními v různých kontextech. V dnešní moderní době jsme médií obklopeni na každém kroku. Ať už jde o televizi, poslech rádia, čtení denního tisku a knih, sledování filmů, reklamních sdělení či internetové komunikace. Médium tedy můžeme chápat jako něco, co nám zprostředkovává určitou informaci a jako součást určité formy sociální komunikace. „*Média mají obrovský vliv na každého z nás a z toho pramení jejich velká moc.*“⁴⁴

Podle autorů Jiráka a Köpplové se média podílejí na zajišťování komunikace ve veřejné sféře. Tím přispívají k rozvoji sdílených významů, hodnot a také přispívají k rozvoji společenského a kulturního života ve společnosti.⁴⁵ Samotný pojem **masmédia** můžeme chápat jako **hromadné sdělovací prostředky**, které jsou schopné předávat informace velkému počtu skupin obyvatel. Jedná se tedy o masovou formu sociální komunikace. Britský sociolog médií Denis McQuail konstatuje, že masmédia jsou instituce a jejich hlavní činností je produkce a distribuce symbolických obsahů.⁴⁶

⁴⁴ NOVOTNÁ, E., NOVÝ, J., MUSIL, M. *Management public relations*. Praha: OECONOMIA, 2011. str. 120.

⁴⁵ Srov. JIRÁK, J., KÖPPOVÁ, B. *Média a společnost*. Praha: PORTÁL, 2009. str. 52.

⁴⁶ Srov. McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: PORTÁL, 1999. str. 32.

Zpravidla mezi tyto masmédiá řadíme zejména periodický tisk (noviny a časopisy). Dále rozhlasové a televizní vysílání a v neposlední řadě i dnes celosvětově rozšířený internet. Společné charakteristiky pro tyto určité formy masové komunikace se dají vyjádřit takto:

- díky svým technickým, organizačním a distribučním možnostem jsou dostupné a využívané neomezeným počtem adresátů/uživatelů;
- těmto adresátům jsou nabízeny obsahy, které pro ně mohou být z různých důvodů použitelné, zde se může například jednat o různé druhy informací pro orientaci ve světě či jako zdroj určité zábavy;
- takovéto obsahy jsou uživatelům nabízeny pravidelně a průběžně;
- existence těchto forem komunikace závisí většinou na potřebách a zájmech adresátů.⁴⁷

Současně jsou postaveny na tom, že malá skupina lidí má kontrolu nad výběrem událostí a nad výběrem informací, které tyto události popisují.⁴⁸

4.1.1 Hlavní masmédiá působící na našem území

Česká masmédiá můžeme rozdělit do dvou základních kategorií podle své působnosti na celoplošná masmédiá (celostátní působnost) a regionální masmédiá (působnost v rámci daného regionu). Tyto působnosti se však navzájem prolínají. Co je bráno za celoplošné masmédiium v České republice vymezuje zákonná úprava.

U rozhlasového a televizního vysílání jde o zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Tímto zákonem se celoplošným vysíláním rozumí v případě rozhlasového vysílání alespoň 80 %, a v případě televizního vysílání alespoň 70 % obyvatel České republiky počítaných podle údajů vyplývajících z posledního sčítání lidu.⁴⁹ V případě tisku, který se řídí zákonem č. 46/2000 Sb., tiskový zákon, takové vymezení co považovat za celoplošný tisk nenajdeme. Oproti rozhlasovému a televiznímu vysílání není tisk závislý na příjmu pozemního a digitálního signálu. Můžeme tedy

⁴⁷ Srov. JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Masová média*. Praha: PORTÁL, 2009. str. 21.

⁴⁸ Srov. NOVOTNÁ, E., NOVÝ, J., MUSIL, M. *Management public relations*. Praha: OECONOMIA, 2011. str. 120.

⁴⁹ Srov. § 2., odstavec 1c., Zákon č. 231/2001 Sb., *Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů*.

vycházet z toho, že tisk je prioritně celoplošné médium a v rámci své regionální působnosti může vydávat i regionální přílohy.

V rámci tohoto vymezení můžeme mezi **celoplošná masmédia** řadit například:⁵⁰

- televize: programy ČT, Nova, Prima;
- rozhlasové stanice: Český rozhlas, Evropa 2;
- tisk: MF Dnes, deník Právo, bulvární deník Blesk, Lidové noviny;
- internetové portály.

Mezi **regionální masmédia** můžeme zařadit veškeré:

- regionální televizní stanice (např. Jihočeská televize, RTA);
- regionální rozhlasové stanice (např. rádio Kiss jižní Čechy);
- regionální deníky (např. Českobudějovický deník).

4.2 Mediální produkty

To co ve skutečnosti ovlivňuje veřejné mínění, není masmédiium jako takové, ale především jeho činnost. Výsledkem této činnosti je mediální produkt, který má svá specifika. Pro účel této práce nastíním stručnou charakteristiku.

Za mediální produkt můžeme například označit výtisk novin a časopisu, novinový článek, televizní pořad, film, reklamní leták, audiovizuální záznam atd. Mediální produkty zpravidla existují v percepčně vnímané podobě jako fyzická danost. To znamená, že takovému produktu je dána určitá tištěná, grafická, audio či audiovizuální podoba. Produkt, který je takto zachován, se dá kdykoliv znovu interpretovat nebo s ním dále pracovat. Každý mediální produkt má svoji obsahovou stránku a svůj význam. Každé takové mediální sdělení vždy něco interpretuje. Jsme tak schopni například z tištěné zprávy v novinách rozeznat dané obsahové téma a prvky, které dokážeme následně reflektovat se

⁵⁰ **Pozn.** V současné době, díky stále probíhající digitalizaci, se mohou k těmto vybraným řadit i další rozhlasové a televizní stanice, které mají českou licenci na vysílání.

svými zkušenostmi a znalostmi. **Témata a prvky tvoří obsah mediálního sdělení.** Tento obsah je pak možné následně zkoumat a popisovat, například obsahovou analýzou.⁵¹

Veškeré mediální obsahy lze rozřadit do určitých typů, které se mohou v mediální komunikaci s určitou pravidelností stále opakovat. Takové opakování zahrnuje nejen výběr tematických bloků (nastolování mediální agendy), ale i jejich způsob zpracování. Zde však může nastat určitý problém. Opakování stejných témat, motivů a jejich zpracování může vést k ustálené představě, že takto zpracovaná sociální skutečnost je opravdovým odrazem skutečné reality.⁵² Například stálé reflektování menšin jen v negativním tematickém kontextu (např. kriminalita menšin) může vést ke společenskému přesvědčení členů majority (bez vlastní zkušenosti), že všichni příslušníci menšin jsou kriminálníci. A začnou toto považovat za společenský problém. Každá další podobně obsahová témata mohou tento negativní postoj jen prohlubovat, až se tento postoj stane společensky uznávaný.

Důležitým aspektem mediálních produktů je tedy skutečnost, že se stále musí vyrovnávat se vztahem svého obsahu sdělení (jak a co reflektovat) k reálné skutečnosti. Mediální produkty jsou tedy součástí sociální konstrukce reality a tím mohou posilovat negativní postoje a stereotypy o představách druhých. „*Média sice nemají moc určovat, co si budou lidé myslet, ale mají moc určovat, o čem budou přemýšlet.*“⁵³ Tato moc se tedy projevuje zejména ve schopnosti zviditelňovat určité problémy, situace či sociální skutečnosti v mediálních tématech, které jsou příjemci nabízeny. Toto nastolování agendy zahrnuje jak výběr samotných událostí, aktérů, témat, ale i obsahů, které se k dané události vztahují. Některá témata jsou zpracována častěji a jsou zobrazována v dlouhodobějším časovém horizontu, zatímco některá témata jsou na úkor těchto témat potlačována.⁵⁴ Nastolování témat může vést i k pozitivním důsledkům jako například upozornění na některý nežádoucí společenský jev (korupce, kriminalita, drogy, AIDS atd.). Ale má také i sílu k rozpoutání a šíření poplašných zpráv či vzniku paniky (chřipková epidemie, konec světa atd.) Nastolování a zpracování závažných témat může mít i ideologické účinky, které mohou vést k přeměnám hodnotového rámce ve společnosti (například změna postojů vůči menšinám).⁵⁵

⁵¹ Srov. JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. Praha: PORTÁL, 2003. str. 117-118.

⁵² Srov. JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. Praha: PORTÁL, 2003. str. 123-124.

⁵³ TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. Praha: PORTÁL, 2006. str. 124.

⁵⁴ Srov. TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. Praha: PORTÁL, 2006. str. 113.

⁵⁵ Srov. HUK, J. *Sociologie médií*. Praha: UNIVERZITA J.A.K., 2008. str. 39.

4.3 Reprezentace v médiích

V mediálních studiích se reprezentací rozumí především dva vzájemně se doplňující jevy. Prvním je fakt, že mediální produkce reflektuje náš svět v nějaké podobě, jak ho známe či jsme schopni a ochotni ho tak akceptovat. Druhým faktem je skutečnost, že v této reflexi jsou abstraktním pojmům dávány konkrétní podoby (například prezentace války, prezentace české povahy, rodiny či dobra, prezentace menšin atd.)⁵⁶ Některá média tak mají sklon k tomu, že některé aktéry či celé skupiny mediálního sdělení znázorňují určitým, stále se opakujícím, způsobem. Tím vytvářejí jejich mediální obraz, tedy reprezentaci. Může se tak jednat o mediální obraz politika, matky, studenta, příslušníka menšiny atd. Tento obraz se však může určitým způsobem odlišovat od skutečné reality. Jednotlivé typy aktérů jsou pak v médiích prezentovány v určitých situacích, k danému kontextu zprávy, které **rámují** vyznění jejich mediální prezentace.⁵⁷

Procesem rámování v médiích se rozumí způsob, jakým je daná skutečnost, osoba či skupina prezentována. Rámy, které ohraničují obraz mediálního sdělení „*představují či vyzvedávají význačné rysy či zdánlivou důležitost určitých idejí, aktivují tím schémata, která cílové publikum podněcují, aby přemýšlelo, cítilo a rozhodovalo se určitým způsobem.*“⁵⁸ Mít tedy moc a možnost rámovat určitou událost či problém, znamená mít hlavně moc interpretovat a udávat meze o přemýšlení o dané skutečnosti.⁵⁹

Reprezentace jednotlivých sociálních skupin či jejich příslušníků se tak v médiích zakládají na opakovaném výběru a zdůrazňování jen určitých vybraných rysů a opomíjí ty ostatní.⁶⁰ Tam, kde lidé nemají zejména vlastní zkušenosti s nějakou skupinou, je pravděpodobné, že budou považovat za „skutečnost“ právě to, co jim média o dané skupině nabízejí, tedy to, jak ji prezentují. Za této mediální podpory tak dochází ke stereotypizaci daných sociálních skupin a vzniku negativních stereotypů (viz. předchozí kapitola).⁶¹

⁵⁶ Srov. JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Masová média*. Praha: PORTÁL, 2009. str. 288-289.

⁵⁷ Srov. TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. Praha: PORTÁL, 2006. str. 91.

⁵⁸ GILES, D. *Psychologie médií*. Praha: GRADA, 2012. str. 120.

⁵⁹ Srov. NOVOTNÁ, E., NOVÝ, J., MUSIL, M. *Management public relations*. Praha: OECONOMIA, 2011. str. 131.

⁶⁰ Srov. TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. Praha: PORTÁL, 2006. str. 91.

⁶¹ Srov. JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. Praha: PORTÁL, 2003. str. 144.

Reprezentace tak poskytuje příjemcům návody jak o zobrazených subjektech uvažovat, a může formovat i sebepojetí samotných zobrazovaných subjektů. V konečném důsledku mohou tedy negativní a stereotypizované obrazy jednotlivých sociálních skupin či jejich příslušníků produkované médii vést k jejich zvnitřnění (osvojení určitých norem, hodnot, postojů, názorů atd.) i těmi, o kterých vypovídají.⁶²

4.3.1 Zobrazování menšin v tištěných médiích

Holandský profesor Teun A. van Dijk uvádí ve své studii pět podstatných znaků, které podle mne vystihují i dnešní postavení a prezentaci menšin v českých médiích.

Jde zejména o tyto charakteristiky:

- menšiny jsou prezentovány v tisku jen okrajově, jejich život je méně zobrazován než je tomu u většinové populace; menšiny jsou tedy menšinami v médiích;
- řada témat je přímo nebo částečně asociována s problémy a ohrožováním majoritní kultury, dále jejich hodnot a zájmů;
- menšiny jsou důsledně popisovány z pohledu majoritní populace, jejímž autoritám je poskytován větší prostor a jsou lépe prezentovány než mluvčí menšin;
- témata odpovídající běžnému životu menšin, jako je práce, bydlení, zdraví, vzdělání a kultura jsou v médiích reflektovány jen zřídka, pokud tedy nevedou k problémům společnosti jako celku nebo nevyvolávají určitou senzaci;
- prezentace rasismu vůči menšinám je systematicky pod-prezentována a redukována jen na případy diskriminace jedinců nebo připsána jen malým extremistickým skupinám a jsou situovány do chudých oblastí; projevy rasismu elit a institucí jsou prezentovány jen málo;⁶³

Média mají tedy sklon převážně prezentovat menšiny a jejich příslušníky především spíše v souvislosti s negativním obsahem událostí, jako například kriminalita, nelegální práce a pobyt atd. Tento fakt potvrzují i některé mediální analýzy. Pro příklad uvedu některé z nich.

⁶² Srov. FORET, M. a kol. *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Olomouc: UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2008. str. 158.

⁶³ Srov. Van DIJK, T. A. *Communicating racism: Ethnic prejudice in thought and talk*. US: SAGE Publications Inc, 1987. str. 44-45.

Mediální analýza autorů Klvačová a Bitrich s názvem „Jak se (ne)píše o cizincích“ z roku 2003, se zabývala mediálním obrazem Vietnamců, Rumunů a Ukrajinců v českém tisku. Autoři došli ke zjištění, že uvedené skupiny menšin (cizinců) se v našem tisku objevují převážně v tématech týkající se jejich kriminální činnosti. Z analýzy vyplývá, že o Vietnamcích se píše zejména v souvislosti s jejich obchodní činností (stánky, tržnice, padělky), o Ukrajincích se píše jako o dělnících nebo členech organizovaného zločinu (mafie) a o Rumunech se píše zase jako o žebrácích, kapsářích či zlodějích. Další podstatnou charakteristikou je i fakt, že při reprezentaci zmíněných menšin dochází opakovaně k situaci, kdy příslušníci těchto menšin nemají možnost se k dané situaci vyjádřit. Jinak řečeno, píše se o nich, ale bez nich.⁶⁴

Další příklad je analýza agentury Newton Media, která proběhla mezi roky 2008 a 2009. Analýza se zaměřila na to, jak informovala česká tištěná média ve zkoumaném období o čtyřech vybraných národnostních menšinách žijících na našem území. Jednalo se o menšinu Ukrajinskou, Vietnamskou, Bulharskou a Mongolskou. Celkem bylo analyzováno 2 251 příspěvků. Z této analýzy vyplynulo, že nejvíce byly zastoupeny příspěvky, které se zaměřovaly na témata nezaměstnanost a dobrovolné návraty, nelegální pobyt, nelegální práce, padělání zboží, tržnice a ostatní negativní témata. Nejméně byla zastoupena témata ekonomické prospěšnosti cizinců a jejich ochoty integrace do společnosti. Celkově u vybraných menšin dominoval neutrální (47 %) nebo problematický tón příspěvků (44 %). Nejvíce textů s negativním zabarvením ze strany novinářů vzniklo o vietnamské (49 %) a mongolské menšině (48 %).⁶⁵

Jak je tedy patrné z obou příkladů, jsou negativní témata o menšinách stále v českých médiích dominantní. Takové spojování menšiny a jejich příslušníků s negativními událostmi a informacemi může být určitou formou etiketizace (nálepkování). To může vést k falešnému obrazu těchto menšin a jejich příslušníků, že negativní události k nim prostě patří, a že nic pozitivního od nich nelze očekávat.⁶⁶ To vše vede tyto menšiny do pozice marginalizovaných skupin v naší společnosti.

⁶⁴ Srov. TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. Praha: PORTÁL, 2006. str. 98.

⁶⁵ Srov. TOŠNEROVÁ, B. *Mediální obraz cizinců v českém tisku za roky 2008 a 2009*. [online]. Praha: MULTIKULTURNÍ CENTRUM, 2010. [cit. 2012-15-01]. Dostupné na WWW:<http://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/BTosnerova_MediálníObrazCizincu.pdf>.

⁶⁶ Srov. TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. Praha: PORTÁL, 2006. str. 98.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÁ ČÁST

V této části práce jsem se zaměřil na analýzu mediálního obrazu vybraných národnostních menšin (dále jen menšin) žijících na území České republiky (dále jen ČR). Tuto problematiku jsem zvolil na základě svých zkušeností z mého okolí. Stačí si vzpomenout na nedávný případ napadnutého chlapce skupinkou Romů⁶⁷. Tento případ vedl dle mého názoru k jasné generalizaci na celou populaci Romů. Následné demonstrace a aktivity mluví za vše. Toto vzniklé napětí bylo cítit i v mém okolí. I když se tamní Romové bránili, že čin nespáchal nikdo z jejich řad, nepocíťoval jsem žádné náznaky, že by je někdo hájil či jim uvěřil. Možná je to důsledek negativních předsudků a stereotypů o této menšině, které jsou v naší společnosti zakořeněny, nebo možná absencí mediální „ne“ gramotnosti a kritického myšlení. Paradoxem celého případu bylo následné vyšetření a doznání chlapce, že si vše vymyslel.⁶⁸ Zde jsem si opět ověřil svůj názor, jakou sílu může mít mediální sdělení na smýšlení populace.

Na základě toho vycházím z předpokladu, že současná média informují o menšinách převážně v negativním slova smyslu. Tedy že obsah tematických agend tvoří převážně negativní sociální fakta, jako je nezaměstnanost, kriminalita, sociální vyloučení, nepřizpůsobivost, násilí, nízká vzdělanost atd. Takto nepříznivě nastolená mediální agenda může přispívat k tvoření negativních postojů a předsudků. Dále k prohlubování negativních stereotypů a celkového pohledu většinové populace na tyto menšiny. Proto si chci ověřit, jaké jsou hlavní tematické bloky a obsahy mediálního obrazu u vybraných menšin.

⁶⁷ Srov. ČTK, ŠIMÁČEK, J. *Tři Romové brutálně zmlátili chlapce (15): Nedal cigaretu, přišel o ledvinu*. BLESK.cz [online]., vydáno 17. 4. 2012.

Dostupné na WWW: <<http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti/172621/tri-romove-brutalne-zmlatili-chlapce-15-nedal-cigaretu-prisel-o-ledvinu.html>>.

⁶⁸ Srov. ČTK, *Vymyslel si útok Romů, nyní chlapce obvinila policie*. Aktuálně.cz [online]., poslední aktualizace 08. 11. 2012 [cit. 2012-22-12]. Dostupné na WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/regiony/jihomoravsky/clanek.phtml?id=762769>>.

5.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjištění proporcionalnosti kladných, neutrálních a záporných hodnotících pohledů na menšiny ve vybraných médiích.

5.2 Hypotézy výzkumu

Hypotéza č. 1

Negativní témata článků tvoří více než 70 % z celkového počtu všech článků týkající se vybraných menšin.

Hypotéza č. 2

Nejvíce negativně citovanou menšinou je menšina romská.

5.3 Operacionalizace stanovených hypotéz

V této části si určím základní indikátory pro ověření stanovených hypotéz. Nejdříve si specifikuji základní kategorie negativních obsahů, které by měl zkoumaný článek alespoň z jedné třetiny obsahovat. Poté si určím indikátory, které mi poslouží pro správné zařazení do stanovených kategorií a vyhodnocení zkoumaného jevu v rámci stanovených hypotéz 1 a 2.

Pro hypotézu č. 1 – Pro ověření této hypotézy budou analyzovány všechny tematické články, které nějakým způsobem reflektují vybrané menšiny v daném období. Jako negativně zaměřená témata článků budou hodnocena zejména ta, která budou obsahovat vybrané indikátory tematicky negativních kategorií. Negativní články budou dále analyzovány tak, aby bylo zřejmé, jaká kategorie je pro danou menšinu nejvíce přiřazovaná.

Stanovil jsem tyto tematicky negativní kategorie s obsahem indikátorů sociálně nežádoucích jevů:

- **kriminalita** – indikátory pro tuto kategorii budou témata krádeže, násilí vůči jiné osobě, vandalství, přepadení, vraždy, prostituce, lichva, kuplířství, výroba a distribuce drog, organizovaná trestná činnost, znásilnění;
- **ostatní nelegální činnost** – indikátory pro tuto kategorii budou témata nelegální pobyt, nelegální zaměstnávání, padělání dokladů, daňové úniky, prodej padělaného zboží;
- **špatná kvalita bydlení** – indikátory pro tuto kategorii budou témata sociálně vyloučených lokalit, ghetta, špatné bytové podmínky, špatné hygienické podmínky či návyky;
- **sociálně-ekonomické problémy** – indikátory pro tuto kategorii budou témata nezaměstnanost, zadlužení, drogová závislost, alkoholismus, gamblerství, pobírání a zneužívání sociálních dávek;
- **negativní soužití s minoritou** – indikátory pro tuto kategorii budou témata hluchost, nepřizpůsobivost, vulgárnost, problémy společného soužití;
- **kvalita vzdělání** – indikátory pro tuto kategorii budou témata základní nebo žádné vzdělání, negativní vztah ke školskému systému, špatná školní docházka, kázeňské prohřešky, agrese a šikana ve školním prostředí.

Indikátorem pro posouzení pozitivně laděných článků budou témata, která posilují pozitivní vnímání menšin. Zejména témata týkající se informací posilujících pozitivní diskriminaci a smýšlení o odlišnosti kultur, zvyků, tradic a historie. Dále témata zaměřená na životní příběhy úspěšných a slavných jedinců z řad menšin, o prospěšných činech (např. záchrana života, získání ocenění, sportovní úspěch, očištění obviněného) atd. Ostatní nezařazené články budou brány jako články neutrální.

Pro hypotézu č. 2 - Hodnoceny budou všechny tematické články, které nějakým způsobem reflektují vybrané menšiny v daném období. Pro rozdělení těchto článků na negativní a pozitivní kontext poslouží vyhodnocená data pro hypotézu č. 1.

Indikátorem pro ověření hypotézy bude výskyt slov romská menšina, Rom, Romové, cikáni, Ukrajinci, Ukrajina, Vietnamci, Vietnam v analyzovaných člancích či obrazovém doprovodu. Ostatní nezařazené národnostní menšiny budou brány jako vyřazené.

5.4 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek tvoří články, které se svým tématem či obsahem dotýkají menšin. Vzhledem k rozsahu publikovaných článků u všech dostupných médií jsem zvolil redukci výzkumného vzorku na základě těchto kritérií:

- Pro účel výzkumu jsem zvolil články, rubriky, přílohy a obrazový doprovod tištěných celostátních periodik MF Dnes, deníku Právo, deníku Blesk a to ze dvou důvodů. Prvním důvodem je, že tyto tři celostátní deníky patří mezi nejčtenější periodika u nás. Dalším důvodem je fakt, že i přes rozmach internetového zpravodajství si stále myslím, že tištěná podoba informací neztrácí svojí prestiž a hraje stále velkou roli ve světě mediálního sdělení.
- Do výzkumu jsou zařazeny pouze články informující o vybraných menšinách. Ostatní obsah (reklamy, inzeráty) či články týkající se jiných menšin budou vyřazeny.
- Zastoupené menšiny jsem zredukoval na romskou, ukrajinskou a vietnamskou menšinu. A to z těchto dvou důvodů. Prvním důvodem jsou výsledky z posledního sčítání lidu v roce 2011, kde tyto menšiny patří mezi nejpočetnější národnosti u nás.⁶⁹ Druhým důvodem je osobní názor, kdy považuji tyto vybrané menšiny za nejvíce diskutované. Ostatní zmiňované menšiny budou vyřazeny.
- Posledním kritériem pro výběr výzkumného vzorku bylo časové období. Pro účely výzkumu byly použity články publikované v období od 1. 10. 2012 do 31. 1. 2013.

5.4.1 Stručná charakteristika vybraných médií

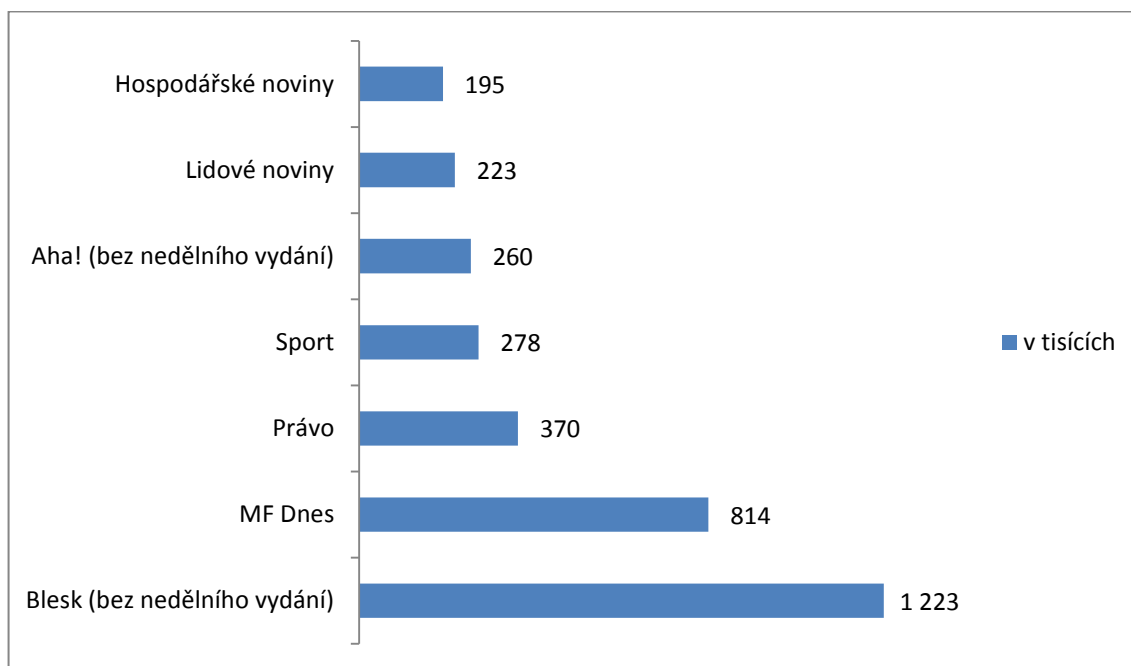
V této části budu stručně charakterizovat vybraná celostátní periodika. Jak jsem již zmínil, vybral jsem tři nejčtenější periodika v ČR. Pro tento výběr jsem vycházel z dostupných informací z výzkumu Media projekt⁷⁰. Výzkumný projekt je realizován společnostmi GfK Czech - Median.

⁶⁹ **Pozn.** U Romské menšiny je situace trochu komplikovanější, zde vycházím z kvalifikovaných odhadů, které uvádějí 150 000 – 300 000 tisíc (viz. předchozí kapitola).

⁷⁰ Srov. *Media projekt 2012*. [online]. Praha: MEDIAN s. r. o., [cit. 2013-18-01]. Dostupné na WWW:< http://www.median.cz/docs/MP_2012_2+3Q_zprava.pdf>.

Níže uvedený graf vychází ze sledovaného období 2. a 3. čtvrtletí 2012. Z grafu č. 4 vyplývá, že první tři příčky v čtenosti na jedno vydání patří deníku Blesk, MF Dnes a deníku Právo. Výsledky výzkumu také uvádějí, že ve skupině denního tisku se pořadí čtenosti titulů dlouhodobě nemění.

Graf č. 4 - Čtenost periodik na jedno vydání za 2. a 3. čtvrtletí 2012.

Zdroj: Výzkum médií, Media projekt 2012

Deník BLESK

Deník Blesk patří mezi nejprodávanější a nejčtenější celostátní deníky v ČR bulvárního typu. Jedná se o barevný deník, který se nevyhýbá žádným tématům a přináší přehledné aktuální zpravodajství, zajímavosti a senzace z domova i ze světa, které jsou doplněné rozsáhlým obrazovým materiálem.⁷¹

MF DNES

Patří mezi seriózní deníky v České republice. Deník přináší zpravodajství z domova i ze zahraničí, komentáře a názory, ekonomické zpravodajství, publicistickou rubriku

⁷¹ Srov. *Unie vydavatelů ČR* [online]. Praha: UNIE VYDAVATELŮ ČR. Dostupné na WWW: <<http://www.unievydavatelu.cz>>.

Společnost DNES, sportovní zpravodajství a rubriku Kultura. Zároveň nabízí 14 příloh s aktuálním regionálním zpravodajstvím.⁷²

Deník PRÁVO

Český deník se zaměřením na seriózní a kvalitní zpravodajství z domova i zahraničí, z oblasti ekonomiky, zdravotnictví, školství či sportu. Deník nabízí také komentáře, analýzy, reportáže a informace z regionů.⁷³

5.5 Výzkumná metoda

Jako výzkumnou metodu pro ověření stanovených hypotéz jsem vybral metodu obsahové analýzy textu. Obsahová analýza je metoda, která se využívá zejména pro zkoumání dokumentů a textů. Cílem metody je rozkrýt vlastnosti zkoumaného dokumentu a textu s ohledem na položené výzkumné otázky. V kvantitativní analýze jde zejména o zjištění četnosti výskytu předem daných kategorií a dále se analyzují i případné vztahy mezi výskyty jednotlivých kategorií.⁷⁴ Kvalitativní analýza (interpretativní) naopak zdůrazňuje, že nejvýznamnější jsou skryté významy. Zde je tedy důležité pochopit propojení a vztah mezi prvky textu a celkový kontext, ve kterém byl text zaznamenán. Obsahová analýza tak zkoumá zejména povahu, obsah, rozsah (kvantitu) a kvalitativní rozložení určitého sdělení. Jde tedy o systematické shrnutí obsahu a formy určitého mediálního sdělení.⁷⁵ Schulz (1998) definuje obsahovou analýzu takto: „*Obsahová analýza je kvantitativní a intersubjektivně ověřitelný popis komunikačních obsahů.*“⁷⁶ Výsledkem a cílem této metody je tedy analýza a popis mediálního obsahu sdělení.

5.6 Průběh výzkumu

Výzkum probíhal průběžně ve stanoveném časovém období říjen 2012 až leden 2013. Pro tento výzkum byla využita služba archivu novin a časopisů Jihočeské vědecké knihovny.

⁷² Viz. tamtéž

⁷³ Srov. *Právo* [online]. Praha: PRAVO. Dostupné na WWW: <<http://www.pravo.cz>>.

⁷⁴ Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: PORTÁL, 2005. str. 387.

⁷⁵ Srov. NOVOTNÁ, E., NOVÝ, J., MUSIL, M. *Management public relations*. Praha: OECONOMIA, 2011. str. 143.

⁷⁶ SCHULZ, W. a kol. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: KARILINUM, 1998. str. 31.

Vybraná periodika byla obsahově analyzována v týdenních cyklech. Získaná data byla zapisována do připraveného záznamového formuláře. Po ukončení stanoveného období byla získaná data vyhodnocena a graficky zpracována i s komentáři.

5.7 Vlastní výzkum

Vyhodnocení hypotézy č. 1

Negativní témata článků tvoří více než 70 % z celkového počtu všech článků, týkající se vybraných menšin.

Na základě stanovených kritérií byly do výzkumu zařazeny články tří nejčtenějších periodik. Celkem bylo analyzováno 303 tištěných výtisků vybraných periodik, které byly vydány ve stanoveném období od 1. 10. 2012 do 31. 1. 2013. V těchto výtiscích bylo nalezeno **133 článků**, které splňovaly stanovená kritéria určená pro výběr výzkumného vzorku. Následující tabulka č. 1 znázorňuje počet zařazených článků, které byly analyzovány, pro každé periodikum zvlášť.

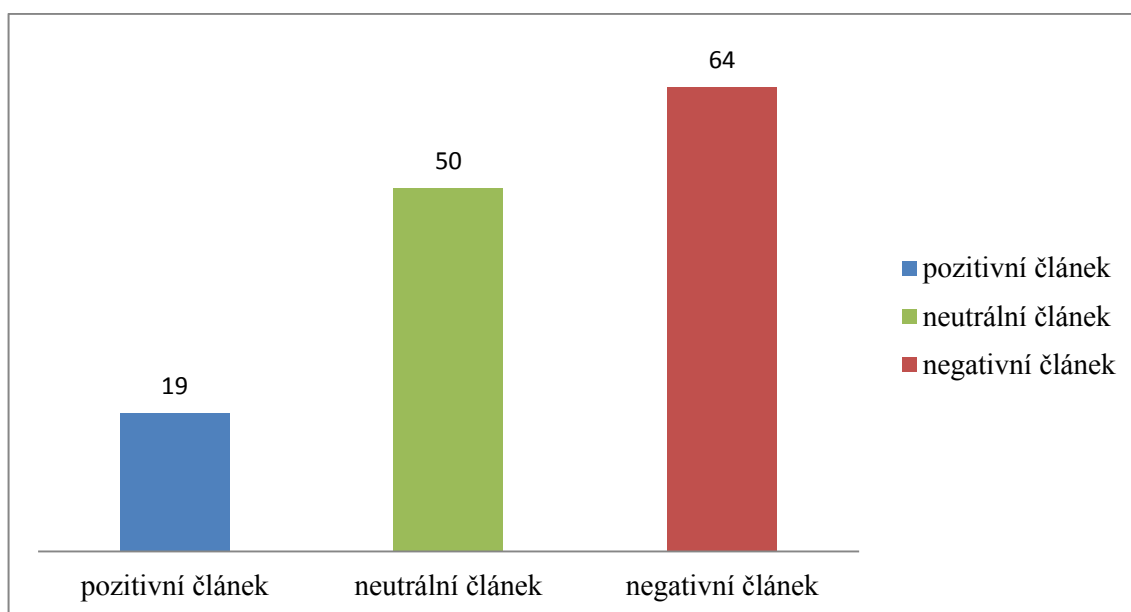
Tabulka č. 1 - Počet nalezených článků pro daná periodika.

PERIODIKUM	Počet zařazených článků
BLESK	28
MF DNES	37
PRÁVO	68
	133

Zdroj: Vlastní výzkum

Z tabulky č. 1 je patrný velký rozdíl publikovaných článků mezi analyzovanými periodiky. Více jak dvojnásobný počet článků, oproti ostatním periodikům, měl deník Právo, což bylo pro mne překvapující. Každé ze tří analyzovaných periodik také vykazovalo stejné pořadí v zastoupení pozitivních, neutrálních a negativních článků. Nejméně byly publikovány vždy články pozitivní. U neutrálních a negativních článků bylo zastoupení vcelku vyrovnané.

Graf č. 5 - Počet pozitivních, neutrálních a negativních článků.

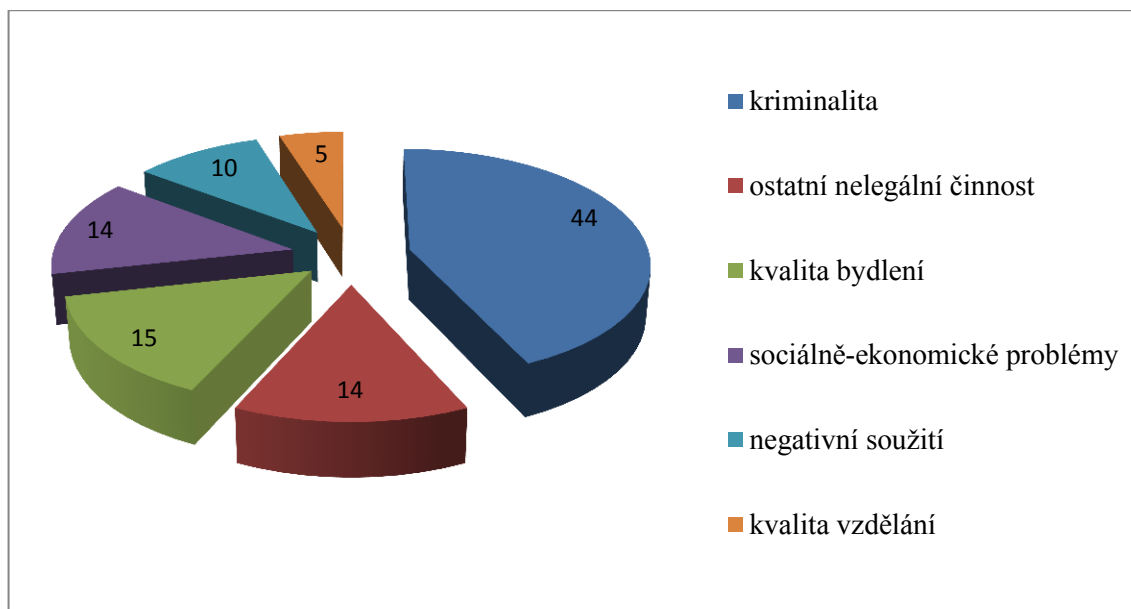
Zdroj: Vlastní výzkum

Z pohledu na graf č. 5 je patrné, že z celkového počtu 133 analyzovaných článků převládaly zejména **negativní články**. Obsah těchto článků byl tvořen stanovenými indikátory sociálně negativních jevů. Tyto jevy jsou blíže vyhodnoceny a popsány v grafu č. 6 (níže str. 40).

Pozitivní články tvořily nejvíce témata týkající se očištění jedince z obvinění z trestné činnosti. Druhou část tvořily články zaměřené na sportovní úspěchy jednotlivých jedinců. V menší míře byly pak zastoupeny témata týkající se slavných a úspěšných jedinců, tradic a historie. Avšak tyto témata byly k celkovému počtu velice zanedbatelné.

Neutrální články tvořily nejvíce témata reflektující politickou situaci (nejvíce článků se týkalo ukrajinské menšiny a to zejména politické situace na Ukrajině). V menší míře pak byly články zaměřené na různé analýzy a komentáře.

Graf č. 6 - Výskyt stanovených indikátorů v negativních kategoriích.

Zdroj: Vlastní výzkum

Jak je patrné z grafu č. 6, celkem bylo nalezeno 102 sledovaných negativních indikátorů. Na jeden negativní článek vychází tedy v průměru 1,59 negativního indikátoru. Nejvíce indikátorů bylo zjištěno ve stanovených kategoriích **kriminalita / ostatní nelegální činnost**. Zde se jednalo zejména o indikátory poukazující na násilnou a jinou trestnou činnost, která byla zastoupena nejvíce romskou menšinou (30 indikátorů) a poté vietnamskou (17 indikátorů) a ukrajinskou (11 indikátorů) menšinou. Romská menšina byla v těchto kategoriích nejvíce spojována s násilnou trestnou činností (přepadení, násilí vůči jiné osobě). Vietnamská menšina byla v těchto kategoriích nejvíce spojována s výrobou a distribucí drog (marihuana), padělání dokladů (pasy, osvědčení) a prodej nelegálního zboží (činnost spojená s tržnicemi). Nejméně zastoupená ukrajinská menšina byla v těchto kategoriích nejvíce spojována s trestnou činností (přepadení, prostituce, násilí vůči jiné osobě).

Výskyt ostatních indikátorů týkající se dalších kategorií jako kvalita bydlení (15 indikátorů), sociálně-ekonomické problémy (14 indikátorů), negativní soužití

(10 indikátorů) a kvalita vzdělání (5 indikátorů) se týkala již článků reflektujících jen romskou menšinu. Vietnamská a ukrajinská menšina v těchto kategoriích vůbec reflektována nebyla.

Celkový procentuální podíl analyzovaných článků byl následovný: pozitivní články 14,3 %, neutrální články 37,6 % a negativní články 48,1 % z celkového počtu 133 analyzovaných článků. **Stanovená hypotéza č. 1 se tedy nepotvrdila. Negativní články netvořily více jak 70 % ze všech analyzovaných článků.**

Vyhodnocení hypotézy č. 2

Nejvíce negativně citovanou menšinou je menšina romská.

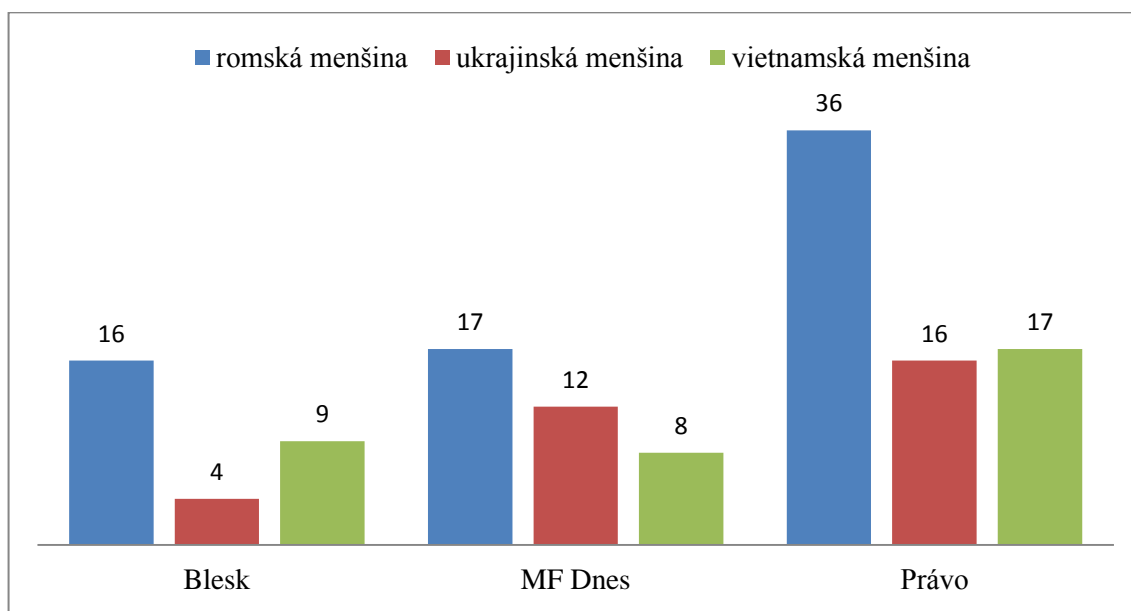
Na základě stanovených kritérií byla do výzkumu zařazena romská, ukrajinská a vietnamská menšina. Následující tabulka č. 2 znázorňuje, kolikrát byla daná menšina citována v analyzovaných periodikách v daném období od 1. 10. 2012 do 31. 1. 2013.

Tabulka č. 2 - Počet citování vybraných menšin v analyzovaných periodikách.

MENŠINA	Počet citování v člancích
ROMSKÁ	69
UKRAJINSKÁ	32
VIETNAMSKÁ	34

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 7 - Počet citování vybraných menšin v daném periodiku.

Zdroj: Vlastní výzkum

Z pohledu na graf č. 7 je patrné, že nejvíce byly vybrané menšiny citovány v článkách deníku Právo. V tomto deníku bylo také nalezeno nejvíce článků, které reflektovaly situaci romské menšiny na našem území. Po deníku Právo následoval deník MF Dnes a poté až deník Blesk.

Samotné početní zastoupení vybraných menšin v kontextu pozitivních, neutrálních a negativních článků pro každý deník zvláště bylo následovné:

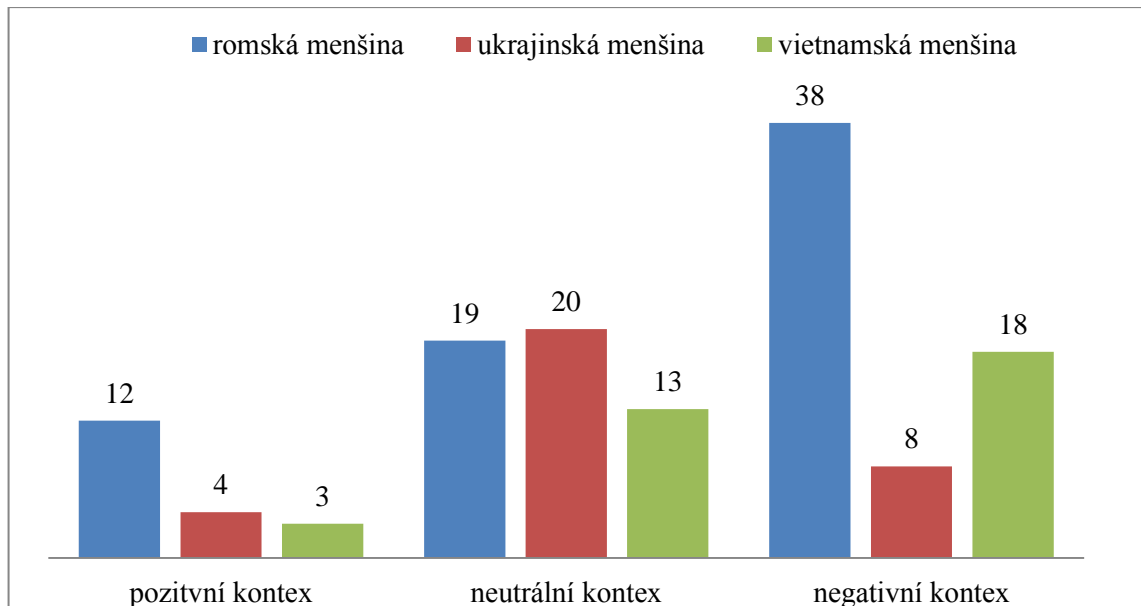
- **deník BLESK** - v *pozitivním kontextu* byla nejvíce citována romská (4) menšina, poté ukrajinská (1) menšina. Vietnamská menšina v této kategorii zastoupena nebyla. V *negativním kontextu* byla nejvíce citována romská (8) menšina, poté vietnamská (3) a nejméně ukrajinská (1) menšina. V *neutrálním kontextu* byla nejvíce citována romská (4) menšina, poté vietnamská (6) a nejméně ukrajinská (2) menšina.
- **deník MF DNES** - v *pozitivním kontextu* byla nejvíce citována romská (3) menšina poté ukrajinská (1) menšina. Vietnamská menšina v této kategorii zastoupena nebyla. V *negativním kontextu* byla nejvíce citována romská menšina (11) poté vietnamská (5) a nejméně ukrajinská (1) menšina. V *neutrálním kontextu* byla

nejvíce citována ukrajinská menšina (10) poté romská (3) a nejméně vietnamská (3) menšina.

- **deník PRÁVO** - v *pozitivním kontextu* byla nejvíce citována romská (5) menšina poté ukrajinská (2) a nejméně vietnamská (3) menšina. V *negativním kontextu* byla nejvíce citována romská (19) menšina poté vietnamská (10) a nejméně ukrajinská (6) menšina. V *neutrálním kontextu* byla nejvíce citována romská (12) menšina poté ukrajinská (8) a nejméně vietnamská (4) menšina.

Z výše uvedeného vyplývá, že **nejvíce citovaná romská menšina** drží své prvenství i v počtu citování v článcích s negativním kontextem. Po romské menšině pak následovala vietnamská menšina a nejméně pak byla citovaná ukrajinská menšina. V článcích s pozitivním a neutrálním kontextem byl početní poměr v citování vybraných menšin vcelku vyrovnaný. Toto zjištění bylo u všech zkoumaných periodik obdobné. Celkové početní zastoupení znázorňuje graf č. 8.

Graf č. 8 - Počet citování vybraných menšin v kontextu obsahu článku.

Zdroj: Vlastní výzkum

Procentuálně byly vybrané menšiny v negativních článcích zastoupeny takto: romská menšina 59,4 %, vietnamská menšina 28,1 % a ukrajinská menšina 12,5 % z celkového

počtu 64 negativních článků. **Stanovená hypotéza č. 2 se tedy potvrdila. Nejvíce citovanou menšinou v negativním kontextu byla menšina romská.**

5.8 Shrnutí

Cílem výzkumné části bylo zjistit proporcionálnost kladných, neutrálních a záporných hodnotících pohledů na vybrané menšiny ve vybraných tištěných médiích. Ze získaných dat je procentuální podíl článků následovný: pozitivní články 14,3 %, neutrální články 37,6 % a negativní články 48,1 % z celkového počtu 133 analyzovaných článků. **Stanovená hypotéza č. 1 se tedy nepotvrdila.** Negativní články netvořily více jak 70 % analyzovaných článků. Zde je však nutné uvést, jak bylo naznačeno v komentáři ke grafu č. 5, že neutrální články byly tvořeny nejvíce vnitřními politickými tématy ukrajinské menšiny na Ukrajině. Pokud bychom tato neutrální témata vynechali, tak by byla celková prezentace vybraných menšin žalostná. Toto tvrzení platí zejména pro romskou a vietnamskou menšinu. Zde byl zaznamenán velký početní rozdíl mezi články s negativním a pozitivním obsahem, jak je patrné z následující tabulky č. 3.

Tabulka č. 3 - Rozdíl mezi pozitivními a negativními články u vybraných menšin.

	Pozitivní témata	Negativní témata	ROZDÍL
Romská menšina	12	38	26
Vietnamská menšina	3	18	15
Ukrajinská menšina	4	8	4

Zdroj: Vlastní výzkum

Převládající negativní obsah byl tvořen nejvíce tématy kriminálního jednání a sociálně-ekonomické situace. U romské menšiny byly zaznamenány nejvíce témata týkající se násilné trestné činnosti vůči osobám z řad většinové populace. V menší míře pak témata týkající se špatné kvality bydlení, nezaměstnanosti, pobírání dávek a společného soužití s majoritou. U vietnamské menšiny šlo nejvíce o témata, která reflektovala jejich obchodní činnosti. Nejvíce se tato témata týkala nelegálního prodeje padělaného zboží na tržnicích a témata týkající se výroby a distribuce drog. V menší míře se pak vyskytovala témata

padělání osobních dokladů. Získaná data tak odráží i to, jak jsou příslušníci vybraných menšin v dnešní společnosti vnímáni, jak již bylo nastíněno v teoretické části.

Dále z analyzovaných dat vyplývá, že nejvíce citovanou menšinou je menšina romská. V negativním kontextu článků je procentuální zastoupení vybraných menšin následovné: romská menšina 59,4 %, vietnamská menšina 28,1 % a ukrajinská menšina 12,5 % z celkového počtu 64 negativních článků. **Stanovená hypotéza č. 2 se tedy potvrdila.** Nejvíce citovanou menšinou v negativním kontextu byla menšina romská.

Pro srovnání ještě uvádím výsledky již prezentovaného výzkumu agentury Newton Media (zmíněného na straně 34 této práce). Z tohoto výzkumu vyplývá, že nejvíce zastoupená témata se týkala nelegální činnosti či jiných negativních faktorů. Procentuálně byl poměr mezi články neutrálními a negativními celkem vyrovnaný. Podobné zjištění přinesl i můj výzkum. Co se týká citovaných menšin, tak z výzkumu agentury Newton Media vyplývá, že nejvíce článků s negativním zabarvením ze strany novinářů vzniklo o menšině vietnamské. Zde musím připomenout, že do výzkumu agentury Newton Media nebyla zařazena menšina romská. Pokud bych tedy z mého výzkumu tuto menšinu také vyřadil, dalo by se říci, že jsem i v tomto bodě došel ke stejnému zjištění. Negativní trend zobrazování menšin v tištěných médiích je tak stále stejný.

Právě tento negativní trend, tedy vysoký nepoměr mezi pozitivními a negativními články, je dle mého názoru jeden z hlavních problémů dnešní prezentace menšin. Zobrazování menšin v kontextu zejména zmíněných sociálně negativních jevů vrhá na příslušníky menšin značný stín, který pak dotváří celkový obraz toho, jak jsou v dnešní společnosti majoritou vnímáni. Novináři by si měli uvědomit, že právě oni jsou tvůrci tohoto mediálního obrazu, který většina z nás bohužel jen bezmyšlenkovitě přijímá jako odraz skutečné reality. Tím nemyslím, aby reflektovali menšiny jen v pozitivním slova smyslu, ale jde mi spíše právě o samotnou vyváženost článků pozitivních versus negativních. Jsem přesvědčen o tom, že vyvážení těchto dvou kategorií by vedlo k lepšímu společenskému pohledu na menšiny jako takové.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se snažil přiblížit problematiku dnešní prezentace menšin v českých masmédiích. Jsem si vědom toho, že by se na toto téma dalo napsat mnohem více stran, než se předpokládá u bakalářské práce. Proto jsem se snažil zaměřit jen na klíčové oblasti, které by měly čtenáři přiblížit základní teoretický rámec pro případnou další diskusi. Ať už se jednalo o vysvětlení základní terminologie, přiblížení vybraných menšin a jejich historie, poukázání na problematiku stereotypů a předsudků či v neposlední řadě roli samotných médií při utváření mediálního obrazu menšin. V praktické části jsem se zaměřil hlavně na samotný obraz etnických a národnostních menšin tak, jak nám ho dnešní média prezentují.

Ve zkoumaných periodikách mi nejvíce chyběly články podporující pozitivní smýšlení o daných menšinách. Tedy články, které by poukazovaly na vybrané menšiny i v jiném světle než jen v negacích. Je mi jasné, že výskyt patologických jevů bude ve společnosti i v budoucnu. Ukazovat však vybrané menšiny jen v tomto kontextu mi nepřijde správné. Jinak řečeno, i my jako majorita, pácháme trestné činy, o kterých se dost píše, ale na druhou stranu jsme stále hodně prezentováni i jako normální, slušní či úspěšní lidé, kteří mají své hodnoty, kulturu, tradice a historii. Takový pozitivní pohled na vybrané menšiny mi ve zkoumaných periodikách chyběl.

Jednoznačným výstupem a závěrem této práce je konstatování, že prezentace vybraných menšin v masmédiích je dle mého názoru špatná, což dokazují i výstupy z praktické části. Právě vysoký počet negativních článků reflektující život vybraných menšin, může vést ještě více k prohlubování negativních postojů, které se v dnešní společnosti již tak dosti vyskytují. Osobně vidím celkovou problematiku vnímání vybraných menšin jako bludný kruh. Například Romové jsou vnímáni jako ti, co „nechtějí pracovat“. Na druhou stranu ti co pracovat chtějí, nikdo v častých případech na základě předsudků nezaměstná. Dále jsou Romové také vnímáni jako ti, co „zneužívají sociální dávky“. Na druhou stranu není to spíše otázka samotného systému než jejich specifická vlastnost? Právě s tímto negativním tvrzením jsem se také již setkal. A tak bychom mohli pokračovat dále a dále. Je tedy zřejmé, že každou věc můžeme posuzovat a hodnotit ze dvou stran, záleží jen na tom, jestli jsme ochotni akceptovat obě dvě strany nebo jen tu jednu. I tak se utvářejí naše postoje.

Měli bychom si také uvědomit, že žijeme v moderní společnosti, která je zároveň i společností multikulturní. Je špatné, když někoho soudíme bez předchozích informací a osobních zkušeností. Měli bychom se tedy především snažit o širší poznání souvislostí týkajících se odlišného života, které pramení zejména z poznání historie a kultury daného etnika. A to dříve, než dané etnikum budeme nějakým způsobem odsuzovat například na základě nějaké mediální informace.

Jak se budou menšiny nadále v médiích prezentovat je jen v moci samotných novinářů. Záleží tedy už jen na nás, jak na tyto zprávy budeme nahlížet. Zda je budeme pouze přijímat jako holý fakt a odraz reality, nebo na ně budeme nahlížet s kritickým smýšlením založeným na získaných zkušenostech a znalostech o daném etniku. Myslím si, že stanovený cíl práce byl splněn.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografie

FORET, M. a kol. *Média dnes: reflexe mediality, médií a mediálních obsahů*. Olomouc: UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, 2008. ISBN 978-80-244-2023-3.

GILES, D. *Psychologie médií*. Praha: GRADA, 2012. ISBN 978-80-247-3921-2.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: PORTÁL, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: PORTÁL, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HORVÁTOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: LIDOVÉ NOVINY, 2002.

HUK, J. *Sociologie médií*. Praha: UNIVERZITA J.A.K, 2008. ISBN 978-80-86723-65-5.

JANDOUREK, J. *Průvodce sociologií*. Praha: GRADA, 2008. ISBN 978-80-247-2397-6.

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: PORTÁL, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.

JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Masová média*. Praha: PORTÁL, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3.

JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. Praha: PORTÁL, 2003. ISBN 80-7178-697-7.

KELNAROVÁ, J., MATĚJKOVÁ, E. *Psychologie pro studenti zdravotních oborů*. Praha: GRADA, 2010. ISBN 978-80-247-3270-1.

MATOUŠEK, O. *Mládež a delikvence*. Praha: PORTÁL, 2003. ISBN 80-7178-771-X.

- McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: PORTÁL, 1999. ISBN 80-7178-200-9.
- NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: ACADEMIA, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.
- NOVOTNÁ, E., NOVÝ, J., MUSIL, M. *Management public relations*. Praha: OECONOMIA, 2011. ISBN 978-80-245-1756-8.
- PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova*. Praha: TRITON, 2006. ISBN 80-7254-866-2.
- ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: PAIDO, 1998. ISBN 80-85931-48-6.
- ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme-jde o to jak*. Praha: PORTÁL, 1998. ISBN 80-7178-250-5.
- SCHULZ, W. a kol. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: KARILINUM, 1998. ISBN 80-7184-548-5.
- ŠATAVA, L. *Jazyk a identita etnických menšin*. Praha: SLON, 2009. ISBN 978-80-86429-83-0.
- ŠÍŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: PORTÁL, 2001. ISBN 80-7178-648-9.
- TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. Praha: PORTÁL, 2006. ISBN 80-7367-096-8.
- Van DIJK, T. A. *Communicating racism: Ethnic prejudice in thought and talk*. US: SAGE Publications Inc, 1987. ISBN 0-8039-3627-3.

Elektronické dokumenty

BROUČEK, S. *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*. [online]. Praha: MINISTERSTVO VNITRA ČR, 2005. [cit. 2012-10-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=107>>.

ČSÚ. *Cizinci v České republice 2012*. [online]. Praha: ČSÚ, 2012. [cit. 2013-05-01]. Dostupné na WWW:<http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/1414-12-r_2012-0900>.

Media projekt 2012. [online]. Praha: MEDIAN s. r. o., [cit. 2013-18-01]. Dostupné na WWW:<http://www.median.cz/docs/MP_2012_2+3Q_zprava.pdf>.

TOŠNEROVÁ, B. *Mediální obraz cizinců v českém tisku za roky 2008 a 2009*. [online]. Praha: MULTIKULTURNÍ CENTRUM, 2010. [cit. 2012-15-01]. Dostupné na WWW:<http://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/BTosnerova_MediálníObrazCizincu.pdf>.

Internetové články

CELNÍ SPRÁVA ČR, *Jihočeští celníci zajistili padělky za téměř 9 milionů*. [online]., [cit.2013-19-01].

Dostupné na WWW: <<http://www.celnisprava.cz/cz/crceskebudejovice/tiskove-zpravy/2012/Stranky/jihocesti-celnici-zajistili-padelky-za-temer-9-milionu.aspx>>.

ČTK, *Chceme být národnostní menšinou žádají Vietnamci vládu*. *Aktuálně.cz* [online]., poslední aktualizace 15. 11. 2012 [cit. 2012-22-12]. Dostupné na WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/zivot-v-cesku/clanek.phtml?id=763438>>.

ČTK, ŠIMÁČEK, J. *Tři Romové brutálně zmlátili chlapce (15): Nedal cigaretu, přišel o ledvinu.* BLESK.cz [online]., vydáno 17. 4. 2012. Dostupné na WWW: <<http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti/172621/tri-romove-brutalne-zmlatili-chlapce-15-nedal-cigaretu-prisel-o-ledvinu.html>>.

ČTK, *Vymyslel si útok Romů, nyní chlapce obvinila policie.* Aktuálně.cz [online]., poslední aktualizace 08. 11. 2012 [cit. 2012-22-12]. Dostupné na WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/regiony/jihomoravsky/clanek.phtml?id=762769>>.

MPVS, *Bez povolení pracuje v ČR nejvíce Slováků a Ukrajinců.* MPVS [online]., poslední aktualizace 23. 7. 2012 [cit. 2012-16-11]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/5592>>.

POLICIE ČR, *Počty cizinců s povoleným pobytem na území ČR.* Policie ČR [online]., [cit. 2013-05-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/statistiky-885151.aspx>>.

Vláda ČR, *Romská národnostní menšina.* Vláda České republiky [online]., poslední aktualizace 6. 4. 2006 [cit. 2012-18-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/mensiny/romska-narodnostni-mensina-16149/>>.

STEM, *Vztah veřejnosti k Romům.* STEM [online]., vydáno 21. 11. 2012 [cit. 2012-19-12]. Dostupné na WWW: <<http://www.stem.cz/clanek/2613>>.

TOPINKOVÁ, M. *Kila marihuany, auta i zbraně. Policisté odhalili vietnamské pěstírny.* iDNES.cz [online]., vydáno 1. 10. 2012 [cit. 2013-10-01]. Dostupné na WWW: <http://zpravy.idnes.cz/technologie-k-pestovani-konopi-d30/krimi.aspx?c=A121001_093432_krimi_maq>.

Internetové stránky

Český statistický úřad [online]. Praha: Český statistický úřad.

Dostupné na WWW: <<http://www.czso.cz>>.

Median s. r. o [online]. Praha: Median s. r. o. Dostupné na

WWW: <<http://www.median.cz>>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha: MPVS ČR.

Dostupné na WWW: <<http://www.mpvs.cz>>.

Policie České republiky [online]. Praha: Policie České republiky.

Dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz>>.

Právo [online]. Praha: PRAVO. Dostupné na WWW: <<http://www.pravo.cz>>.

STEM-středisko empirických výzkumů [online]. Praha: STEM s. r. o.

Dostupné na WWW: <<http://www.steam.cz>>.

Unie vydavatelů ČR [online]. Praha: UNIE VYDAVATELŮ ČR.

Dostupné na WWW: <<http://www.unievydavatelu.cz>>.

Vláda České republiky [online]. Praha: Úřad vlády České republiky.

Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz>>.

Zákony

Zákon č. 46/2000 Sb., Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon).

Zákon č. 231/2001 Sb., Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů.

Zákon č. 273/2001 Sb., Zákon o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek. č. 1 - Grafické znázornění struktury postoje	21
---	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 - Počet nalezených článků v každém periodiku	38
Tabulka č. 2 - Počet citování vybraných menšin v analyzovaných periodikách	41
Tabulka č. 3 - Rozdíl mezi pozitivními a negativními články u vybraných menšiny.....	44

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 - Obyvatelé přihlášení k dané národnostní menšině	11
Graf č. 2 - Počet Ukrajinců s povolením k pobytu na území ČR	17
Graf č. 3 - Počet Vietnamců s povolením k pobytu na území ČR	19
Graf č. 4 - Čtenost periodik na jedno vydání za 2. a 3. čtvrtletí 2012	36
Graf č. 5 - Počet pozitivních, neutrálních a negativních článků	39
Graf č. 6 - Výskyt stanovených indikátorů v negativních kategoriích	40
Graf č. 7 - Počet citování vybraných menšin v daném periodikum	42
Graf č. 8 - Počet citování vybraných menšin v kontextu obsahu článku	43